

DZIENNIK URZĘDOWY MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

Warszawa, dnia 19 października 2015 r.

Poz. 223

ZARZĄDZENIE MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

z dnia 14 października 2015 r.

w sprawie programu współpracy Ministra Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie na 2016 r.

Na podstawie art. 5b ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2014 r. Nr 1118, z późn. zm.¹⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. W Ministerstwie Sprawiedliwości przyjmuje się program współpracy Ministra Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2016, który stanowi załącznik do niniejszego zarządzenia.

§ 2. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.

MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

Borys Budka

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2014 r. 1138 i 1146 oraz z 2015 r. poz. 1225 i 1339.

Załącznik do zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 października 2015 r. w sprawie programu współpracy Ministra Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie na 2016 r.

**Program współpracy Ministra Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi
i innymi podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy
o działalności pożytku publicznego i wolontariacie na 2016 r.**

Program współpracy Ministra Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie na rok 2016 został opracowany w ramach realizacji projektu Programy dla zmiany – partycypacyjne tworzenie programów współpracy z organizacjami pozarządowymi na szczeblu centralnym (EFS POKL.05.04.02–00–127/15)

WSTĘP	4
POSTANOWIENIA OGÓLNE	4
Współpraca administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi w świetle systemu strategii rządowych	4
Podstawa prawna opracowania Programu współpracy	5
Projekt „Programy dla zmiany”	5
CELE PROGRAMU	5
Cel główny	5
Cele szczegółowe	6
ZASADY WSPÓLPRACY	6
Zasada pomocniczości	6
Zasada suwerenności	7
Zasada partnerstwa	7
Zasada efektywności	8
Zasada uczciwej konkurencji	8
Zasada jawności	9
ZASADY PROWADZENIA KONSULTACJI PUBLICZNYCH	9
Dobra wiara	9
Powszechność	9
Przejrzystość	10
Responsywność	10
Koordinacja	10
Przewidywalność	10
Poszanowanie dobra ogólnego i interesu publicznego	10
ZAKRES PRZEDMIOTOWY	10
ZAKRES PODMIOTOWY	11
ROLA JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH MINISTERSTWA SPRAWIEDLIWOŚCI W ZAKRESIE KONTAKTÓW Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI	13
Departament Strategii i Funduszy Europejskich	13
Departament Legislacyjny	13
Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka	13
Departament Wykonania Orzeczeń i Probacji	13
Biuro Ministra	13
FORMY WSPÓLPRACY	14
Ciała opiniodawczo-doradcze	14
Konsultacje	17
Finansowe	18
Patronaty	19
Partnerstwo	20
OKRES REALIZACJI PROGRAMU	20
PRIORYTETOWE ZADANIA	20
SPOSÓB REALIZACJI PROGRAMU	21
WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW PLANOWANYCH NA REALIZACJĘ PROGRAMU	24
Fundusz Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej	24
Norweski Mechanizm Finansowy	25
Środki unijne. PO WER	25
SPOSÓB OCENY REALIZACJI PROGRAMU	25
SPOSÓB TWORZENIA PROGRAMU ORAZ PRZEBIEG KONSULTACJI PROJEKTU PROGRAMU	25
Skład Zespołu ds. Programu współpracy	26
Wykaz istotnych terminów	27
Przestrzeń sprawiedliwości	27
Organizacja prowadząca działalność pożytku publicznego	27
Organizacja pożytku publicznego	28
Organizacja strażnicza	28
Lista konsultacyjna i generator wniosków	29

WSTĘP

Ministerstwo Sprawiedliwości jest drugim resortem w Polsce, po Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej, który przyjmuje wewnętrzny dokument regulujący kwestie związane z jego współdziałaniem z organizacjami sektora obywatelskiego. Przyjęcie tego dokumentu jest jednocześnie zakończeniem pewnej drogi, jaką w minionych latach przebyło Ministerstwo, ale też wytyczeniem nowych szlaków. Relacje Ministerstwa Sprawiedliwości z trzecim sektorem rozwijały się bowiem na różnych polach od dłuższego czasu. W szczególności takie dziedziny jak pomoc pokrzywdzonym i pomoc postpenitencjarna były areną dyskusji i współdziałania z wieloma instytucjami, także organizacjami pozarządowymi.

Przyjęcie przez Ministerstwo w 2014 roku długofalowej strategii, dla której priorytetem jest odbudowa zaufania społeczeństwa do instytucji przestrzeni sprawiedliwości musiało doprowadzić do próby uporządkowania relacji z tak istotnym z punktu widzenia kreowania zaufania społecznego sektorem, jakim jest sektor obywatelski. Stąd niniejszy Program systematyzuje i porządkuje w jeden spójny obraz dotychczasowe doświadczenia współpracy – zarówno urzędników resortu sprawiedliwości, jak i współpracujących z nimi przedstawicieli fundacji i stowarzyszeń. Dzięki formule, w której wypracowaliśmy ten Program, możliwe było horyzontalne spojrzenie na relacje różnych jednostek organizacyjnych Ministerstwa z trzecim sektorem. Możliwa była też, co nie mniej ważne, rzetelna rozmowa między reprezentantami organizacji a urzędnikami – dzięki spotkaniom i warsztatom wspieranym przez Ogólnopolską Federację Organizacji Pozarządowych.

Stąd podstawowym zadaniem tego Programu jest wprowadzenie tam gdzie tylko się da usprawnień organizacyjnych i proceduralnych, które spowodują, że udział obywateli i ich zrzeszeń w realizacji misji resortu sprawiedliwości stanie się łatwiej osiągalny. To powinien być pierwszy krok, który doprowadzi w dalszej kolejności do powstania planów szerszych, wieloletnich, z wyraźnie określonymi obszarami, w których współpraca powinna się w różnych formach zacieśniać.

POSTANOWIENIA OGÓLNE

Jednym z podstawowych problemów, z jakimi boryka się państwo polskie po ponad 25 latach od rozpoczęcia transformacji ustrojowej w 1989 roku, jest poważny deficyt społecznego zaufania do jego instytucji i brak wiary obywateli w to, że mają oni realny wpływ na procesy podejmowania decyzji i kształtowanie polityk publicznych. Tymczasem dla obywateli, których coraz większy odsetek całe swoje dorosłe życie spędził w państwie demokratycznym, choć obciążonym postkomunistycznym dziedzictwem, wpływ ten powinien stać się coraz bardziej naturalnym i pożądanym zjawiskiem.

Powstanie Programu współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi należy więc rozpatrywać w szerokim kontekście społeczno-politycznym i prawnym. Otwarcie administracji publicznej na współpracę z instytucjami społeczeństwa obywatelskiego znajduje uzasadnienie zarówno w konstytucyjnej zasadzie pomocniczości, jak i w licznych dokumentach strategicznych przyjętych przez rząd. Jest także odpowiedzią na coraz silniej akcentowaną społeczną potrzebę uczestnictwa w procesach decyzyjnych.

Powstałe w ostatnich latach rządowe dokumenty strategiczne silnie akcentują konieczność powstawania mechanizmów, które pozwolą na realne wzmocnienie procesów partycypacji publicznej i kontroli społecznej.

Współpraca administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi w świetle systemu strategii rządowych

Strategia Sprawne Państwo 2020 (SSP) jako cel główny określa *Zwiększenie skuteczności i efektywności państwa otwartego na współpracę z obywatelami*. Jego realizacja zakłada konsekwentne realizowanie modelu nowoczesnego rządzenia, otwartego na współczesne wyzwania i charakteryzującego się m.in. szeroką współpracą przy realizacji zadań, inicjatyw i rozwiązywania problemów między różnymi podmiotami, czy zaangażowaniem i partycypacją obywateli w procesie podejmowania decyzji przez organy administracji publicznej.

W *Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (SRKS)* jako priorytet 2.1. określono z kolei *Wspieranie mechanizmów współpracy instytucji publicznych z obywatelami*. W SRKS zakłada się, że urzeczywistnieniem udziału obywateli w życiu publicznym jest dialog obywatelski, rozumiany jako trwale, zinstytucjonalizowane mechanizmy wpływu obywateli na decyzje podejmowane przez administrację publiczną wszystkich szczebli. Mechanizmy te służyć mają m.in. do tworzenia i realizacji skutecznych, efektywnych i użytecznych z punktu widzenia obywatela polityk publicznych. SRKS podkreśla także rolę wykorzystania nowoczesnych technologii, dostępu obywateli do informacji publicznej oraz kontroli społecznej w procesie wzmocnienia współpracy instytucji publicznych z obywatelami.

Realizacja tych zadań powinna być realizowana m.in. poprzez przewidziany w SRKS kierunek działań 2.1.2. – *Wspieranie rozwoju partnerstwa i innych form współpracy służących przekazywaniu realizacji zadań publicznych obywatelom*. Jako istotne w tym kontekście wymienia się m.in. mechanizmy zlecania realizacji usług publicznych organizacjom pozarządowym, a także tworzenie programów współpracy administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi.

Także rządowy program *Lepsze Regulacje 2015* kładzie nacisk na współpracę administracji publicznej z interesariuszami – a więc także z organizacjami pozarządowymi. Jako zadanie III określono w nim *Poprawę komunikacji z interesariuszami*, zaś jako podzadanie III.F. – *Usprawnienie procesu konsultacji społecznych*. W Programie stwierdzono, że interesariusze powinni być stale zaangażowani w proces legislacyjny, a zasięganie opinii ma przyczynić się do budowania społeczeństwa obywatelskiego poprzez umożliwienie jego członkom włączenia się w życie społeczno-gospodarcze kraju dzięki prawu wyrażania opinii w kwestii zamierzeń i prac rządu.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi jest istotna również w świetle *Strategii modernizacji przestrzeni sprawiedliwości w Polsce* na lata 2014–2020. Priorytetem strategicznym tego dokumentu jest ukierunkowanie na obywatela. Oznacza to, że strategia kładzie nacisk na otwartość podmiotów przestrzeni sprawiedliwości (w tym Ministerstwa Sprawiedliwości), istotną dla ich wiarygodności i budowania zaufania społecznego. Otwartość musi się wyrażać także w odejściu od polityki zamknięcia się na opinie płynące z zewnątrz administracji.

Podstawa prawna opracowania Programu współpracy

Jednym z narzędzi służących realizacji zaleceń płynących z wymienionych wyżej rządowych dokumentów strategicznych jest możliwość opracowania w organach administracji publicznej programów współpracy z organizacjami pozarządowymi. Tworzenie takich programów jest obligatoryjne w przypadku jednostek samorządu terytorialnego. Artykuł 5b. ust. 1. ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie stanowi, że organ administracji rządowej także może, w drodze zarządzenia, przyjąć program współpracy z organizacjami pozarządowymi na okres od roku do 5 lat.

Program współpracy w myśl ustawy zawierać powinien takie podstawowe elementy, jak cele, zasady, zakres i formy współpracy organu administracji z organizacjami pozarządowymi. Tak sformułowany program stanowić będzie więc fundament określający ramy współpracy, z określeniem podstawowych zobowiązań obu stron, które zmierzać będą do usprawnienia współpracy.

Jednocześnie warto podkreślić, że 9 listopada 2015 r. wejdzie w życie nowelizacja ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2015 poz. 1339). Zgodnie z zawartymi w niej zmianami minister lub wojewoda przyjmują, w drodze zarządzenia, po konsultacjach z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, roczny lub wieloletni program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na okres nie dłuższy niż 5 lat. Poczynając od roku 2016 tworzenie programów współpracy będzie więc dla ministerstw obowiązkowe.

Projekt „Programy dla zmiany”

Program współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości został przygotowany przy wsparciu, jakim był realizowany przez Ogólnopolską Federację Organizacji Pozarządowych (OFOP) projekt pt. „Programy dla zmiany”. Projekt ten, finansowany ze środków Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, był realizowany w czterech ministerstwach¹⁾. W ramach projektu w każdym z resortów powstał zespół projektowy składający się w połowie z przedstawicieli urzędu i w połowie z przedstawicieli organizacji pozarządowych. Zespoły projektowe w ramach cyklicznych spotkań przygotowywały rekomendacje do powstających programów współpracy. Odbyły się także dwa dwudniowe warsztaty, podczas których trenerzy OFOP-u pracowali z uczestnikami zespołów nad elementami programu.

CELE PROGRAMU

Cele programu współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi osadzone zostały w systemie rządowych dokumentów strategicznych, o których była mowa wyżej. Do najważniejszych implikacji wynikających z systemu strategii należy ukierunkowanie działalności administracji publicznej na obywatela. M.in. na to wyzwanie odpowiada *Strategia modernizacji przestrzeni sprawiedliwości w Polsce na lata 2014–2020*. Program współpracy jest zaś dokumentem bezpośrednio nawiązującym do *Strategii...* Realizuje on w związku z tym zbliżone cele, odnosząc je do obszaru współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości z trzecim sektorem.

Cel główny

Celem głównym programu jest zwiększenie wzajemnego zaufania obywateli, organizacji pozarządowych, a także instytucji publicznych w przestrzeni sprawiedliwości, w szczególności poprzez zorganizowanie sprawnej i efektywnej współpracy Ministerstwa z organizacjami i nadanie jej formalnych ram.

Poziom zaufania do instytucji publicznych w Polsce jest – na tle pozostałych państw Unii Europejskiej – wysoce niezadowolająca. Regularne badania prowadzone przez instytucje takie, jak Centrum Badania Opinii Społecznej czy Europejski Sondaż Społeczny nie pozostawiają wątpliwości – większość Polaków nie ufa działaniom władz na szczeblu rządowym, źle oceniając także pracę instytucji funkcjonujących bezpośrednio w przestrzeni sprawiedliwości – takich jak sądy czy prokuratura.

Według badań prowadzonych w 2014 roku przez CBOS, zaufanie do sądów wynosiło 46%. Urzędnikom administracji publicznej ufało 40% Polaków. Rządowi ufało jedynie 33% respondentów, parlamentowi – 34%, zaś partie polityczne cieszyły się najniższym społecznym zaufaniem (17%)²⁾.

Odrębnym zagadnieniem jest ocena jakości pracy instytucji. We wrześniu 2015 roku dobrze wyniki działalności rządu oceniało 38% badanych przez CBOS, podczas gdy złą ocenę wystawiało aż 43%. Działalność sądów dobrze oceniało jedynie 27% osób. Źle – 46%. W przypadku prokuratury – osób oceniających jej pracę dobrze było 26%, a takich, które wystawiały jej złą ocenę – 37%)³⁾.

¹⁾ Prócz resortu sprawiedliwości były to Ministerstwo Gospodarki, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministerstwo Sportu i Turystyki.

²⁾ Stosunek do instytucji państwa i partii politycznych po 25 latach. Komunikat z badań CBOS 68/2014, maj 2014, http://cbos.pl/SPISKOM.POL/2014/K_068_14.PDF.

³⁾ Oceny instytucji publicznych. Komunikat z badań CBOS 131/2015, wrzesień 2015.

Brak zaufania jest istotny również z punktu widzenia relacji pomiędzy Ministerstwem Sprawiedliwości a organizacjami pozarządowymi. Wyniki badania przeprowadzonego przez M. Arczewską⁴⁾ w ramach projektu „Programy dla zmiany” wskazują, że według respondentów z organizacji pozarządowych i urzędników ministerstwa, najważniejszymi problemami we wzajemnej współpracy są: brak faktycznego partnerstwa we współpracy, niewystarczające informowanie strony społecznej o planach, proponowanych zmianach i ich kierunkach, brak wiedzy o specyfice działania – zarówno po stronie urzędników, jak i przedstawicieli trzeciego sektora, brak przejrzystości procesu konsultacji aktów normatywnych i polityk publicznych, fasadowość konsultacji, a także nietraktowanie konsultacji jako długofalowego procesu oraz nieprzebrnięcie zasady responsywności i przewidywalności w toku prowadzenia konsultacji⁵⁾.

Brak zaufania, zła ocena pracy instytucji, niezrozumienie i brak dialogu między administracją a środowiskiem pozarządowym to czynniki delegitymujące ich działalność i osłabiające efekty ich pracy. Konieczne jest więc wdrożenie takich działań, które pozwolą na zwiększenie jakości współpracy z obywatelami i tworzonymi przez nich instytucjami – fundacjami, stowarzyszeniami i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Poprawę tę można rozpatrywać w kilku aspektach. Działania w każdym z nich mogą przyczynić się finalnie do zwiększenia poziomu wzajemnego zaufania pomiędzy Ministerstwem Sprawiedliwości, organizacjami pozarządowymi i samymi obywatelami.

Cele szczegółowe

Cel 1. Zapewnienie skutecznej realizacji praw obywateli do udziału w przestrzeni sprawiedliwości

Realizacja celu określonego jako *zapewnienie skutecznej realizacji praw obywateli do udziału w przestrzeni sprawiedliwości* będzie oznaczała przede wszystkim dbałość o zagwarantowanie obywatelom (a więc i organizacjom obywatelskim) prawa do informacji publicznej, a także prawa do udziału w konsultacjach publicznych.

Cel 2. Usprawnienie procedur współpracy z organizacjami pozarządowymi

Realizacja celu określonego jako *usprawnienie procedur współpracy z organizacjami pozarządowymi* będzie opierała się przede wszystkim na analizie istniejących procedur dotyczących współpracy organizacji pozarządowych z Ministerstwem Sprawiedliwości, usunięciu z nich tych elementów, które niepotrzebnie blokują rozwój współpracy, a także utworzeniu procedur działania w tych obszarach, w których usprawniłoby to współpracę i uczyniło ją bardziej przejrzystą i efektywną.

Cel 3. Konsolidacja i zwiększenie spójności współpracy z organizacjami pozarządowymi w obrębie Ministerstwa Sprawiedliwości

Realizacja celu określonego jako *konsolidacja i zwiększenie spójności współpracy z organizacjami pozarządowymi w obrębie Ministerstwa Sprawiedliwości* będzie opierała się na wypracowaniu mechanizmów koordynacji procesów związanych ze współpracą. Zastosowane tu zostaną narzędzia ogniskujące te procesy w jednym miejscu w strukturze ministerstwa oraz sieciujące przedstawicieli organizacji pozarządowych współpracujących z ministerstwem.

Cel 4. Efektywne wydatkowanie środków służących współpracy z organizacjami pozarządowymi

Realizacja celu określonego jako efektywne wydatkowanie środków służących współpracy z organizacjami pozarządowymi będzie polegała na stworzeniu mechanizmów pozwalających na zwiększenie efektywności wykorzystania istniejących już funduszy przekazywanych za pośrednictwem Ministerstwa Sprawiedliwości organizacjom pozarządowym, opracowaniu standardów usług finansowanych dzięki tym funduszom oraz przygotowaniu nowych form wsparcia działalności organizacji pozarządowych przez ministerstwo.

ZASADY WSPÓŁPRACY

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie określa zasady, według których powinna przebiegać współpraca między administracją publiczną a organizacjami pozarządowymi. Według art. 5 ust. 3 ustawy, współpraca ta powinna odbywać się na zasadach pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji oraz jawności.

Poniżej zasady te zostały krótko omówione. Dodatkowo przedstawiono przykłady zastosowania poszczególnych zasad, a także elementy świadczące o respektowaniu poszczególnych zasad. Zostały one wypracowane podczas warsztatów z udziałem urzędników i przedstawicieli organizacji, które zorganizowano podczas prac nad programem współpracy.

Zasada pomocniczości

Zgodnie z **zasadą pomocniczości** problemy powinny być rozwiązywane na możliwie najniższym, odpowiednim szczeblu społecznym. Dzięki temu osoby doświadczające trudności mogą mieć wpływ na ich przezwyciężenie. Jednocześnie powoduje to ograniczenie interwencjonizmu administracji do wymiaru koniecznego. Zasada ta jest jednocześnie gwarancją partycypacji społecznej w procesie decydowania i współzarządzania.

⁴⁾ Omówienie najważniejszych wniosków i rekomendacji z badania znajduje się także w aneksie do Programu współpracy.

⁵⁾ Magdalena Arczevska, *Diagnoza potrzeb i oczekiwań dotyczących form i zakresu współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi*, Warszawa, kwiecień 2015 r.

Realizacja zasady pomocniczości po stronie Ministerstwa Sprawiedliwości

Zastosowanie zasady pomocniczości w obszarze współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi można zilustrować przykładem funkcjonowania Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej⁶⁾. W ramach działalności Funduszu Ministerstwo Sprawiedliwości organizuje regularne spotkania dla grantobiorców, podczas których omawiane są problemy pojawiające się w trakcie realizacji zadań oraz dyskutowane postulaty grantobiorców dotyczące sposobu prowadzenia konkursów.

Takie działania powinny być kontynuowane, zaś rekomendacją dotyczącą dalszej implementacji zasady pomocniczości jest wypracowanie z udziałem interesariuszy standardów pomocy pokrzywdzonym finansowanej w ramach Funduszu, a także stworzenie w oparciu o oddolne postulaty przyjaznej procedury rozliczania dotacji, przy zachowaniu wymogów, jakie musi taka rozliczalność spełniać.

Realizacja zasady pomocniczości po stronie organizacji pozarządowych

Zasada pomocniczości po stronie organizacji pozarządowych oznacza, że organizacje obywatelskie, jako samodzielne i niezależne podmioty, są w stanie wykonywać zadania służące zaspokajaniu potrzeb publicznych. Co więcej, biorąc pod uwagę ich oddolny charakter i fakt, że tworzone są często przez osoby bezpośrednio zainteresowane rozwiązaniem określonych problemów społecznych (jak brak tolerancji, przemoc) lub zapobieganiem im – organizacje społeczne w naturalny sposób stają się podmiotami bardziej predystynowanymi do podejmowania aktywności w zakresie, w który państwo może podejmować działania o charakterze uzupełniającym. Interwencja państwa wydaje się jednak uzasadniona tylko w sytuacji, gdy działania obywatelskie są niewystarczające. Praktyka wskazuje, że poczynania organizacji pozarządowych są często skuteczniejsze ze względu na szybsze rozpoznawanie i identyfikowanie problemów społecznych, jak również ze względu na bardziej elastyczny, w porównaniu z podmiotami administracji publicznej, charakter działalności.

Zasada suwerenności

Zgodnie z **zasadą suwerenności** administracja publiczna respektuje niezależność i odrębność wspólnot obywateli i organizacji społecznych, uznając ich prawo do niezależnego identyfikowania i rozwiązywania problemów społecznych. Kluczowe znaczenie dla realizacji tej zasady ma symetryczność praw i obowiązków stron współpracy.

Realizacja zasady suwerenności po stronie Ministerstwa Sprawiedliwości

Zasada suwerenności jest realizowana poprzez funkcjonowanie przy Ministerstwie Sprawiedliwości ciał opiniodawczo-doradczych dedykowanych określonym obszarom działania Ministerstwa⁷⁾. Do roli owych ciał należy przedstawianie niezależnych opinii na temat polityk publicznych prowadzonych przez Ministerstwo.

Kontynuacja realizacji zasady suwerenności w tej dziedzinie może być realizowana np. poprzez zapewnienie w aktach prawnych dotyczących funkcjonowania tych ciał jasnych reguł dotyczących kryteriów powoływania do nich przedstawicieli organizacji pozarządowych, jak i stworzenie mechanizmów zapewniających responsywność – konieczność odnoszenia się do opinii przedstawianych przez ciała opiniodawczo-doradcze. Istotne w tym kontekście jest również poszanowanie przez urząd kompetencji osób i ekspertów z organizacji pozarządowych.

Realizacja zasady suwerenności po stronie organizacji pozarządowych

Suwerenność organizacji realizujących zadania finansowane ze środków publicznych może wydawać się ograniczona przez wzgląd na konieczność podporządkowania się standardom, procedurom, regułom określonym przez dysponenta środków (Ministerstwo Sprawiedliwości). Jednakże zasada suwerenności realizowana po stronie organizacji przejawia się między innymi właśnie poprzez:

- niezależne decyzje o wsparciu urzędu przez współdziałanie w realizacji zadań publicznych;
- zachowywanie niezależności organizacyjnej w trakcie współpracy z Ministerstwem Sprawiedliwości;
- realizowanie działań w danym obszarze również poza otrzymaną z Ministerstwa Sprawiedliwości dotacją;
- szanowanie i respektowanie kompetencji urzędu;
- wzmacnianie swoich struktur organizacyjnych dla wzbogacania potencjału efektywnego działania.

Zasada partnerstwa

Istotą **zasady partnerstwa** jest ścisła współpraca między administracją publiczną a organizacjami pozarządowymi realizującymi wspólne cele na rzecz społeczeństwa. W myśl tej zasady zakłada się istnienie efektu synergii, zgodnie z którym połączone działania są gwarancją osiągnięcia najlepszego rezultatu. Jednocześnie zasada partnerstwa oznacza wzajemne poszanowanie odrębności i niezależności działania.

Realizacja zasady partnerstwa po stronie Ministerstwa Sprawiedliwości

Zasada partnerstwa jest realizowana wówczas, gdy w procesie legislacyjnym resort wykorzystuje zgromadzoną przez organizacje pozarządowe wiedzę dotyczącą regulowanej problematyki. Wyniki badań i ekspertyz prowadzonych przez organizacje pozarządowe mogą mieć zastosowanie zarówno na etapie przeprowadzania oceny skutków regulacji, jak i podczas konsultacji publicznych.

Realizacja zasady partnerstwa w przypadku Ministerstwa Sprawiedliwości może być pełniejsza dzięki postulowanemu w programie wdrożeniu listy konsultacyjnej, na którą będą się mogły wpisywać organizacje pozarządowe zainteresowane procesem tworzenia prawa w resorcie. Lista będzie identyfikowała również, które organizacje specjalizują się w danych dziedzinach, co pozwoli na odpowiednie wykorzystanie zasobu ich wiedzy w konkretnych procesach. Realizacji zasady partnerstwa sprzyjać będzie także wdrożenie postulatu zasięgnięcia opinii interesariuszy zewnętrznych już na etapie wstępnego projektu regulacji.

⁶⁾ Podstawowe informacje na temat Funduszu można odnaleźć w poświęconym formom współpracy rozdziale niniejszego programu.

⁷⁾ Podstawowe informacje na temat ciał opiniodawczo-doradczych można odnaleźć w poświęconym formom współpracy rozdziale niniejszego programu.

Zasada ta będzie ponadto wypełniana poprzez wspólne aplikowanie o możliwość realizacji partnerskich projektów przez Ministerstwo Sprawiedliwości oraz organizacje pozarządowe.

Realizacja zasady partnerstwa po stronie organizacji pozarządowych

Wdrożenie zasady partnerstwa po stronie organizacji pozarządowych oznaczać powinno ich świadomość dotyczącą ram i celów polityk publicznych, w obrębie których porusza się partner po stronie administracji, oraz współdziałanie na rzecz ich realizacji. Do realizacji zasady partnerstwa można więc wliczyć także realizację zaproponowanych przez organizacje pozarządowe zadań publicznych, które następnie organy administracji publicznej zlecają podmiotom trzeciego sektora.

Zasada efektywności

Zgodnie z **zasadą efektywności** środki publiczne powinny być wydawane w sposób racjonalny. Oznacza to świadome i celowe, oszczędne oraz planowe dysponowanie powierzonymi zasobami. Istotą niniejszej zasady jest wybór najefektywniejszej metody gospodarowania przy osiągnięciu rezultatów najwyższej jakości.

Realizacja zasady efektywności po stronie Ministerstwa Sprawiedliwości

Realizacja zasady efektywności może oznaczać konsolidację procesu współpracy z organizacjami pozarządowymi w obrębie Ministerstwa Sprawiedliwości. Do tej pory współpraca ta miała charakter rozproszony, a silosowa struktura administracji powodowała, że organizacje, kontaktując się z poszczególnymi jednostkami wewnętrznymi Ministerstwa, musiały z każdą kolejną sprawą rozpoczynać „przecieranie szlaków” w tej instytucji od początku.

Rekomendacją, której wdrożenie może spowodować pełniejszą realizację zasady efektywności we współpracy z organizacjami pozarządowymi, jest propozycja wskazania wewnątrz Ministerstwa Sprawiedliwości komórki odpowiedzialnej za koordynację i rozprowadzanie współpracy resortu z organizacjami. Osoba bądź osoby realizujące te zadania odpowiadałyby także za udoskonalenie komunikacji poziomej wewnątrz resortu w zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Realizacja zasady efektywności po stronie organizacji pozarządowych

Wdrożenie zasady efektywności przez organizacje pozarządowe powinno oznaczać dbałość o wysoką jakość wykonywania działań powierzonych przez Ministerstwo Sprawiedliwości przy jednoczesnym przestrzeganiu reguły gospodarności (oszczędności), tworzenia maksymalnej wartości za określone nakłady i szanowania publicznych zasobów. Odnosi się to głównie do dobrej jakości wszystkich realizowanych zadań (z poszanowaniem procedur i standardów wyznaczonych przez Ministerstwo), użyteczności proponowanych rozwiązań na rzecz określonego celu, gospodarności i umiejętności planowania wydatków, sposobu rozliczania funduszy (zgodnego z zasadami i poszanowaniem reguł obowiązujących w konkursach dotacyjnych), oraz poszanowania konieczności ponoszenia konsekwencji w przypadku naruszenia procedur. Ma to również odniesienie do całego obszaru sprawozdawczości organizacji współpracujących z Ministerstwem, w tym do: przedstawiania sprawozdań w terminie, działań zgodnych z prawem, niepozostawiających wątpliwości co do ich dobrych intencji i przestrzegania zasad współpracy.

Jednocześnie, kierując się tą zasadą, MS przy zlecaniu organizacjom pozarządowym zadań do realizacji dokonywać będzie wyboru najefektywniejszego sposobu wykorzystania środków publicznych, przestrzegając zasad uczciwej konkurencji.

Zasada uczciwej konkurencji

Zasada ta opiera się na założeniu, że zarówno instytucje reprezentujące administrację publiczną, jak i organizacje pozarządowe mają równe szanse i takie same prawa w rywalizacji o możliwość wykonania danego zadania publicznego. Konsekwentne kierowanie się niniejszą zasadą ułatwia wybór najlepszego realizatora. Zasada ta implikuje unikanie konfliktu interesów.

Realizacja zasady uczciwej konkurencji po stronie Ministerstwa Sprawiedliwości

Zasada uczciwej konkurencji może być realizowana poprzez umożliwienie organizacjom pozarządowym ubiegania się o wykonywanie niektórych zadań publicznych pozostających w gestii administracji publicznej. Jak do tej pory jednak Ministerstwo Sprawiedliwości nie korzystało z takiej możliwości. Wyjątkiem od tej reguły jest wsparcie ośrodków dla pokrzywdzonych przestępstwem oraz organizacji realizujących pomoc postpenitencjarną, finansowane ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.

Rekomendacją, której wdrożenie mogłoby przyczynić się do zwiększenia stopnia realizacji zasady uczciwej konkurencji, jest więc przeprowadzenie analizy istniejących procedur dotyczących możliwości realizowania niektórych zadań publicznych przez organizacje pozarządowe. Z analizy tej wynikać powinna lista obszarów, w których Ministerstwo Sprawiedliwości gotowe jest powierzać zadania, bądź wspierać ich realizację przez organizacje, a także propozycja wygoszparowania w resorcie budżetu przewidzianego na zlecenie realizacji zadań publicznych organizacjom pozarządowym.

Realizacja zasady uczciwej konkurencji po stronie organizacji pozarządowych

Zasada uczciwej konkurencji może być realizowana po stronie organizacji pozarządowych poprzez wspólne wypracowanie kryteriów, m.in. niedyskryminujących czy wykluczających konflikt interesów, które odnosić się będą do każdego uczestnika współpracy w ramach wykonywania danego zadania publicznego. Wspólnie wypracowane kryteria mogłyby zostać ogólnie udostępnione i przyjęte przez wszystkie zainteresowane organizacje pozarządowe oraz przedstawione odpowiednim sektorom administracji publicznej.

Zasada jawności

Zasada ta daje prawo partnerom wspólnego przedsięwzięcia do pełnej informacji (w tym udostępniania danych). Dysponowanie prawdziwą i rzetelną wiedzą przez obie strony ma przyczynić się do tworzenia partnerskich relacji oraz budowania obustronnego zaufania.

Realizacja zasady jawności po stronie Ministerstwa Sprawiedliwości

Zasada jawności może być realizowana poprzez prezentowanie możliwie jak największej ilości danych dotyczących pracy administracji w sposób ogólnodostępny. Dotyczy to zarówno danych statystycznych, jak i informacji o sposobie realizowania działań przez urząd. Ministerstwo Sprawiedliwości obecnie prowadzi stronę internetową Informator Statystyczny Wymiaru Sprawiedliwości (www.isws.ms.gov.pl), na której publikowane są opracowania statystyczne dotyczące działania wymiaru sprawiedliwości.

Rekomendacje, których wdrożenie mogłoby przyczynić się do zwiększenia stopnia realizacji zasady jawności, to pełniejsze wykorzystanie możliwości publikowania nieprzetworzonych danych statystycznych, które zainteresowane organizacje i obywatele mogliby analizować na własną rękę, czy publikowanie na stronie internetowej resortu wybranych informacji na temat realizowanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości projektów.

Realizacja zasady jawności po stronie organizacji pozarządowych

Przykładem respektowania zasady jawności przez organizacje pozarządowe może być zwiększenie transparentności ich funkcjonowania poprzez publikowanie na ich stronach internetowych informacji pozwalających osobom nieznanym ich działalności na dostęp do najistotniejszych danych. Należą do nich informacje na temat osób będących członkami ich organów, na temat źródeł finansowania działalności i najważniejszych realizowanych przezeń projektów, a także dokumenty regulujące ich działalność (np. statut).

ZASADY PROWADZENIA KONSULTACJI PUBLICZNYCH

Koniecznym uzupełnieniem zasad współpracy określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie są zasady konsultacji publicznych rekomendowane w rządowym dokumencie *Wytyczne do przeprowadzenia oceny wpływu i konsultacji publicznych w ramach procesu legislacyjnego*⁸⁾. Rekomendacje te częściowo pokrywają się z opisanymi już wyżej zasadami współpracy. Poniżej wymieniono punktowo siedem zasad konsultacji, wraz z ich zaczerpniętym wprost z przywołanego wyżej dokumentu rządowego opisem.

Dobra wiara

Konsultacje prowadzone są w duchu dialogu obywatelskiego. Strony słuchają się nawzajem, wykazując wolę zrozumienia odmiennych racji. Trudno sprawdzić, czy dane konsultacje są prowadzone z dobrą wiarą. Przestrzeganie przedstawionych poniżej kryteriów powinno jednak o niej świadczyć.

- Organizator konsultacji jest gotowy na opinie krytyczne oraz na wprowadzenie zmian w swojej propozycji, a uczestnicy procesu – na to, by zmienić zdanie, o ile padną przekonujące argumenty.
- Organizator konsultacji powinien w jasny i przystępny sposób przedstawić przedmiot konsultacji, określić, jak długo mają trwać i kiedy planuje odpowiedzieć na opinie i podsumować wyniki konsultacji.
- Organizator konsultacji musi dać zainteresowanym obywatelom odpowiedni czas na zebranie argumentów i przedstawienie odpowiedzi.
- Materiały do konsultacji muszą być przygotowane rzetelnie – a więc być jasne, zrozumiałe i możliwie zwarte (albo mieć zwarte i zrozumiałe streszczenie).
- Dobrą praktyką jest uzupełnienie materiałów o pytania, by każdy mógł zrozumieć kluczowe dylematy stojące przed projektodawcą.

Powszechność

Każdy zainteresowany powinien móc dowiedzieć się o konsultacjach i wyrazić swój pogląd.

- Organizator konsultacji informuje publicznie o rozpoczęciu konsultacji (w BIP, RPL lub na stronie internetowej ministerstwa).
- Zalecane jest umieszczanie propozycji na rządowym portalu konsultacji publicznych (www.konsultacje.gov.pl)
- Oprócz tego organizator konsultacji powinien ustalić, kogo dana sprawa interesuje lub w szczególności sposób dotyczy, oraz prowadzić publiczną listę interesariuszy zainteresowanych daną tematyką.
- Organizator konsultacji musi zadbać o to, by dokumenty przedstawione online były w formacie umożliwiającym przeszukiwanie (nie powinny być to wyłącznie skany-obrazy pism).
- Organizator konsultacji powinien aktywnie docierać do zainteresowanych, zwłaszcza do grup, które nie śledzą rządowych stron internetowych (nie wystarczy publikacja informacji o konsultacjach – należy zaprosić do udziału w konsultacjach osoby i instytucje z listy interesariuszy).
- Przedmiot konsultacji powinien być przedstawiony w sposób zrozumiały nie tylko dla ekspertów, ale również dla zainteresowanych nim obywateli.

Opinie powinny być zbierane w sposób właściwy dla przedmiotu konsultacji (nie zawsze na piśmie, nie tylko online) oraz przy uwzględnieniu specyfiki obywateli niepełnosprawnych, którzy mogą napotykać trudności w dostępie do konwencjonalnych stron internetowych.

⁸⁾ <http://www.rcl.gov.pl/book/?q=wytyczne>

Przejrzystość

- Informacje o celu, regulach, przebiegu i wyniku konsultacji muszą być powszechnie dostępne. Czytelne musi być, kto reprezentuje jaki pogląd.
- Organizator konsultacji informuje o harmonogramie konsultacji i umieszcza bez zbędnej zwłoki kolejne wersje dokumentu oraz zgłaszane uwagi.
- Jawne są wszystkie zgłoszone uwagi (i to, kto je zgłasza), a także odpowiedzi organizatora konsultacji.
- Opiniom anonimowym nie przyjmuje się podczas prac nad projektami aktów prawnych.
- Nie są konsultacjami publicznymi zamknięte spotkania eksperckie.

Responsywność

- Każdy, kto zgłosi opinię, powinien otrzymać merytoryczną odpowiedź w rozsądnym terminie, podanym na początku konsultacji.
- Podsumowanie konsultacji powinno mieć formę publicznie dostępnego dokumentu z zestawieniem zgłoszonych opinii i merytorycznym odniesieniem się do nich. Zestawieniu powinien towarzyszyć zmieniony w wyniku konsultacji dokument i omówienie następných kroków.
- Odpowiedzi muszą uzasadniać podjęte decyzje i być przygotowane w języku zrozumiałym dla pytających. Jeśli w toku konsultacji organizator otrzymał dużą liczbę uwag i nie może odpowiedzieć na nie indywidualnie, może opublikować odpowiedzi zbiorczo w jednym miejscu, do którego mają dostęp zainteresowani.
- Publikując wyniki konsultacji, organizator musi zadbać, aby odpowiedzi zostały umieszczone na ogólnodostępnym portalu, na którym prowadzone były konsultacje, tak aby osoby, które zgłosiły opinie, mogły się z nimi zapoznać.
- Dobrze przygotowane odpowiedzi stają się wkładem w debatę publiczną – można się do nich odwoływać w dalszych dyskusjach.

Koordinacja

- Konsultacje powinny mieć gospodarza odpowiedzialnego za konsultacje tak politycznie, jak i organizacyjnie.
- Rozpoczynając konsultacje, należy wskazać ich gospodarza (osobę zapraszającą do konsultacji i zbierającą uwagi).
- Gospodarz konsultacji powinien angażować w proces konsultacji podległą mu administrację.
- Gospodarz może wyznaczyć koordynatora procesu konsultacji. Należy o tym poinformować uczestników konsultacji.

Przewidywalność

- Konsultacje powinny być prowadzone w zaplanowany sposób i w oparciu o czytelne reguły.
- Nie można nazywać konsultacjami procesu akceptowania podjętych już decyzji.
- Nie można nazwać konsultacjami zbierania opinii w czasie krótszym niż 7 dni.
- Konsultacji nie rozpoczyna się dopiero w momencie konfliktu. Dobrze przeprowadzone konsultacje mogą potencjalnemu konfliktowi zapobiec.
- Co do zasady – proces konsultacji jest poprawny, jeśli:
 - zostaje uruchomiony na możliwie wstępnym etapie tworzenia polityk publicznych i ich założeń.
 - czas przeznaczony na wyrażenie opinii na każdym etapie prac nie jest krótszy niż 7 dni, a 14 dni w przypadku aktu normatywnego (zalecane 21 dni),
 - w harmonogramie konsultacji przewidziany jest czas na analizę opinii i przygotowanie odpowiedzi.

Poszanowanie dobra ogólnego i interesu publicznego

- Organizator konsultacji przygotowując ostateczną wersję rozwiązania, kieruje się interesem publicznym, a nie tylko interesem poszczególnych grup.
- Celem konsultacji jest wzajemne wysłuchanie racji.
- Ktoś, kto zgłosił uwagę nieuwzględnioną w ostatecznym stanowisku organizatora konsultacji, ma prawo dowiedzieć się, jakie stały za tym przesłanki.
- Podejmując decyzję, organizator konsultacji kieruje się nie siłą nacisku, ale interesem publicznym i dobrem ogólnym. Bierze pod uwagę racje zgłaszane w trakcie konsultacji, a także to, przez kogo są wyrażane. Przeważać powinna jednak troska o szeroko rozumiany interes publiczny, w tym interes tych, którzy nie brali udziału w konsultacjach.

ZAKRES PRZEDMIOTOWY**Obszar działania Ministerstwa Sprawiedliwości**

Ramy właściwości Ministerstwa Sprawiedliwości wynikają z wymienionego w ustawie o działach administracji rządowej zakresu spraw, które obejmuje dział sprawiedliwość⁹⁾. Należą do nich sprawy:

- 1) sądownictwa, w zakresie spraw niezastreżonych odrębnymi przepisami do kompetencji innych organów państwowych i z uwzględnieniem zasady niezawisłości sędziowskiej;
- 2) prokuratury, notariatu, adwokatury i radców prawnych, w zakresie wynikającym z przepisów odrębnych;
- 3) wykonywania kar oraz środków wychowawczych i środka poprawczego orzeczonego przez sądy oraz sprawy pomocy postpenitencjarnej;
- 4) tłumaczy przysięgłych.

⁹⁾ Ustawa z dnia 4 września 1997 roku o działach administracji rządowej, art. 24.

Minister Sprawiedliwości zapewnia także przygotowywanie projektów kodyfikacji prawa cywilnego, w tym rodzinnego, oraz prawa karnego, podlega mu również Centralny Zarząd Służby Więziennej.

Poza Centralnym Zarządem Służby Więziennej do jednostek podległych Ministrowi Sprawiedliwości należą Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury, Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, Instytut Ekspertyz Sądowych im. Jana Sehna, a także Izby Morskie w Gdańsku i Szczecinie.

ZAKRES PODMIOTOWY

Niniejszy program współpracy dotyczy współpracy pomiędzy Ministerstwem Sprawiedliwości a organizacjami pozarządowymi oraz organizacjami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2014 r. poz. 1118, z późn. zm.) prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Jednakże intencją autorów programu jest również zagwarantowanie, że odpowiednie zapisy dotyczące celów i zasad współpracy będą miały zastosowanie także do innych interesariuszy Ministerstwa Sprawiedliwości.

Zamieszczona poniżej tabela ilustruje mapę interesariuszy Ministerstwa Sprawiedliwości skatalogowanych według typu reprezentowanej organizacji i tematyki, która jest z ich punktu widzenia interesująca. Warto zwrócić uwagę, że wachlarz uwzględnionych organizacji jest bardzo szeroki – wykraczający również poza definicję organizacji pozarządowych zawartą w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. W rubryce „inne” wskazano również instytucje publiczne, ciała polityczne (jak partie polityczne czy komisje sejmowe), a także partnerów społecznych (a więc związki zawodowe i związki pracodawców). Związki zawodowe są też reprezentowane w części organizacji sklasyfikowanych jako „zawodowe” – chodzi tu o specyficzne organizacje reprezentujące grupy zawodowe zatrudnione w instytucjach należących do działu administracji rządowej sprawiedliwość. Występują tu więc związki zawodowe w klasycznym rozumieniu tego określenia, ale także korporacje i stowarzyszenia zawodowe. Część z nich działa na mocy odrębnych przepisów prawa (np. Naczelna Rada Adwokacka), część zaś działa jako organizacja pozarządowa w rozumieniu ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Do jeszcze innej grupy należą takie instytucje, jak Krajowa Rada Sądownictwa czy Krajowa Rada Prokuratury, w których skład, prócz przedstawicieli określonych zawodów prawniczych, wchodzi również przedstawiciele rządu, Prezydenta RP czy parlamentarzyści.

Pozostałe grupy organizacji można podzielić na takie, które pracują bezpośrednio z osobami mającymi styczność z instytucjami przestrzeni sprawiedliwości, oraz na takie, które zajmują się obserwacją i analizą zjawisk zachodzących w tych instytucjach i przygotowaniem propozycji zmian w sposobie ich funkcjonowania.

Do tej pierwszej grupy należą wszystkie te organizacje, które świadczą pomoc pokrzywdzonym i świadkom, zarówno na etapie przedsądowym, jak i po zakończeniu postępowania, ale także takie, które pracują z osobami skazanymi – przebywającymi w aresztach i zakładach karnych, odbywającymi karę w trybie dozoru elektronicznego czy odbywającymi karę ograniczenia wolności – a także z osobami po zakończeniu odbywania kary. Należy tu wymienić również takie organizacje, które zajmują się edukacją prawną oraz udzielaniem porad prawnych i obywatelskich.

Do drugiej spośród wymienionych wyżej grup należą instytucje analityczno-badawcze, naukowe i strażnicze. Cechą, która łączy te organizacje, jest zapotrzebowanie na dane pochodzące z resortu. Dla części z nich są one konieczne do tworzenia opracowań naukowych, dla innych – do sprawowania bieżącej kontroli społecznej nad funkcjonowaniem instytucji publicznych.

Osobnym zagadnieniem są organizacje zainteresowane udziałem w konsultacjach publicznych. Tutaj trudno jednak o wyszczególnienie specyficznego typu organizacji – prawdopodobnie bowiem w każdej z wymienionych wyżej grup znajdują się takie, które będą miały coś do powiedzenia w przypadku procedowania nad ustawą, która w jakiś sposób dotyczy sfery ich działalności.

Warto jednocześnie mieć na względzie fakt, że Ministerstwo Sprawiedliwości pozostaje w różnych relacjach w stosunku do różnych organizacji pozarządowych. W stosunku do niektórych fundacji Minister Sprawiedliwości pełni funkcję nadzorczą. W przypadku stowarzyszeń przedstawicieli niektórych grup zawodowych – Minister Sprawiedliwości pozostaje w określonej relacji z członkami danej organizacji. Z kolei w większości pozostałych przypadków ta rola nie jest w żaden sposób określona.

Na marginesie tej typologii warto wymienić inne instytucje publiczne, które pozostają w relacjach z podmiotami przestrzeni sprawiedliwości. W szczególności warto podkreślić tu istotną rolę samorządu lokalnego w kwestiach takich, jak uczestnictwo organizacji społecznych w wykonywaniu przez skazanych nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne, a także udział organizacji w systemie nieodpłatnej pomocy prawnej. Również tematy takie, jak pomoc pokrzywdzonym czy pomoc postpenitencjarna pośrednio dotyczą zadań realizowanych przez gminy i powiaty w zakresie pomocy społecznej.

ROLA JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH MINISTERSTWA SPRAWIEDLIWOŚCI W ZAKRESIE KONTAKTÓW Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

Departament Strategii i Funduszy Europejskich

Departamentem wiodącym w zakresie koordynacji współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi jest Departament Strategii i Funduszy Europejskich (DSF). Regulamin organizacyjny DSF w par. 2, ust. 9, wśród zadań Wydziału Analiz Strategicznych przewiduje organizowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi, w szczególności poprzez przygotowywanie programów współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz tworzenie i prowadzenie listy podmiotów zaangażowanych w proces konsultacji projektowanych dokumentów rządowych.

Prócz roli koordynacyjnej w stosunku do procesu powstawania programu współpracy z organizacjami pozarządowymi – do zakresu zadań Departamentu Strategii i Funduszy Europejskich, istotnych z punktu widzenia współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi, należy organizowanie, koordynowanie, nadzorowanie i wykonywanie zadań z zakresu statystyki publicznej, związanych z działalnością Ministra Sprawiedliwości, sądów powszechnych, sądów wojskowych oraz innych jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Sprawiedliwości lub przez niego nadzorowanych, a także notariuszy i komorników sądowych¹⁰⁾, zarządzanie portfelem projektów służących realizacji celów strategicznych, w tym zapewnienie standardów zarządzania projektami w Ministerstwie Sprawiedliwości¹¹⁾, a także organizowanie i prowadzenie prac związanych z dokonywaniem w toku prac legislacyjnych oceny skutków regulacji, w tym z przygotowywaniem testów regulacyjnych¹²⁾.

Departament Legislacyjny

Kolejnym Departamentem istotnym z punktu widzenia współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi jest Departament Legislacyjny. Do zakresu zadań Departamentu Legislacyjnego należy organizowanie i koordynowanie w Ministerstwie Sprawiedliwości przebiegu procesu legislacyjnego, w tym organizowanie współpracy z innymi uczestnikami tego procesu¹³⁾. Jest on więc kluczowy z punktu widzenia możliwości udziału organizacji pozarządowych (oraz innych interesariuszy) w procesie konsultacji publicznych.

Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka

Rola Departamentu Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka (DWMPC) jest szczególnie ważna w kontekście współpracy finansowej z organizacjami pozarządowymi. Do zakresu obowiązków DWMPC należy prowadzenie spraw związanych z funkcjonowaniem Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w części dotyczącej pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem, w tym dokonywanie kontroli sprawozdań z wykorzystywania dotacji pod względem merytorycznym¹⁴⁾. Do działań tych należą zarówno przeprowadzanie konkursów dotacyjnych, jak i bieżąca współpraca z grantobiorcami. Rolą DWMPC jest także podejmowanie działań mających na celu wsparcie i rozwój systemu pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem w Polsce¹⁵⁾. DWMPC koordynuje więc działania w tej mierze, także dzięki współpracy z Radą ds. Pokrzywdzonych Przystępstwem, w skład której wchodzi m.in. przedstawiciele organizacji pozarządowych.

DWMPC pełni też rolę koordynatora działań Społecznej Rady ds. Alternatywnych Metod Rozwiązywania Konfliktów i Sporów. Do zadań tego departamentu należy ponadto koordynowanie działań z zakresu edukacji prawnej dzieci i młodzieży. To zadanie również wiąże się ze współpracą z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się tematem edukacji prawnej.

Departament Wykonania Orzeczeń i Probacji

Istotną rolę z punktu widzenia współpracy z organizacjami pozarządowymi odgrywa także Departament Wykonania Orzeczeń i Probacji (DWOiP), którego zadaniem – podobnie jak DWMPC – jest prowadzenie spraw związanych z funkcjonowaniem Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – w tym przypadku w części dotyczącej pomocy postpenitencjarnej¹⁶⁾. DWOiP zapewnia także obsługę prac dwóch ciał opiniodawczo-doradczych, w skład których wchodzi m.in. przedstawiciele organizacji pozarządowych. Są to Rada Polityki Penitencjarnej oraz Rada Główna do spraw Społecznej Readaptacji i Pomocy Skazanym.

Biuro Ministra

Jednostką organizacyjną Ministerstwa Sprawiedliwości, która ma swój udział w procesach związanych ze współpracą z organizacjami pozarządowymi, jest także Biuro Ministra (BM).

Jedną z kwestii, która pozostaje w gestii tej komórki organizacyjnej, pozostaje ewidencjonowanie wniosków o przyznanie patronatu lub patronatu honorowego Ministra Sprawiedliwości oraz wniosków o udział w Komitecie Honorowym, a także udzielanie wnioskodawcom odpowiedzi w tym zakresie¹⁷⁾. Wnioskodawcami w tych sprawach są przede wszystkim organizacje pozarządowe.

¹⁰⁾ Par. 16 ust. 3 Regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Sprawiedliwości.

¹¹⁾ Par. 16 ust. 5 Regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Sprawiedliwości.

¹²⁾ Par. 16 ust. 10 Regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Sprawiedliwości.

¹³⁾ Par. 17 ust. 1 i ust. 3 pkt 2 Regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Sprawiedliwości.

¹⁴⁾ Par. 21 ust. 14 Regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Sprawiedliwości.

¹⁵⁾ Par. 21 ust. 13 Regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Sprawiedliwości.

¹⁶⁾ Par. 19 ust. 8 Regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Sprawiedliwości.

¹⁷⁾ Par. 14 ust. 10 Regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Sprawiedliwości.

Biuro Ministra jest również koordynatorem procesu udostępniania informacji publicznej¹⁸⁾. Ponieważ ważnym interesariuszem składającym wnioski o dostęp do informacji publicznej są organizacje pozarządowe, nie sposób pominąć tutaj tej roli BM. Osobną, szeroką kategorią zagadnień związanych z działalnością Biura Ministra jest organizowanie i koordynowanie działalności informacyjnej i promocyjnej¹⁹⁾. Także i w tym kontekście istotna może być bieżąca współpraca z organizacjami pozarządowymi, które mogą mieć wpływ na budowanie wizerunku Ministerstwa na zewnątrz.

FORMY WSPÓLPRACY

Współpraca pomiędzy Ministerstwem Sprawiedliwości a organizacjami pozarządowymi może przyjmować kilka podstawowych form. W poprzednim rozdziale opisano rolę poszczególnych jednostek organizacyjnych Ministerstwa w procesie współpracy z organizacjami pozarządowymi. W tej części wyszczególnione zostaną konkretne formy współpracy, wraz ze wskazaniem tego, w jaki sposób są one wykorzystywane już teraz. Dalej – a także w materiałach dodatkowych do Programu – wskazane zostanie, jakie propozycje zmian w sposobie wykorzystania tych form znalazły się wśród postulatów zgłaszanych w trakcie tworzenia programu współpracy.

Ciała opiniodawczo-doradcze

Przy Ministerstwie Sprawiedliwości działa pięć społecznych rad²⁰⁾, w których skład wchodzi między innymi przedstawiciele organizacji pozarządowych. Każda z nich obejmuje swoim działaniem inny obszar tematyczny, a za koordynację ich prac odpowiadają różne departamenty Ministerstwa. Poniższe zestawienie przedstawia najważniejsze fakty dotyczące poszczególnych ciał opiniodawczo-doradczych. Niestety, do tej pory przepływ informacji pomiędzy poszczególnymi ciałami opiniodawczo-doradczymi był ograniczony. Stąd wśród postulatów Programu współpracy znajdują się te dotyczące udroźnienia przepływu informacji oraz zwiększenia transparentności działania tych ciał.

Nazwa	Podstawa prawna	Zadania	Udział organizacji pozarządowych	Departament koordynujący
Rada Społeczna ds. wdrażania Strategii Modernizacji Przestrzeni Sprawiedliwości w Polsce	Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 10 kwietnia 2014 r. w sprawie powołania Rady Społecznej do spraw wdrażania Strategii Modernizacji Przestrzeni Sprawiedliwości w Polsce (Dz.Urz. Ministra Sprawiedliwości, poz. 99)	Opracowywanie rekomendacji działań ukierunkowanych na realizację Strategii Modernizacji Przestrzeni Sprawiedliwości w Polsce, rekomendacji projektów do realizacji w ramach Strategii; rekomendacji dotyczących ewaluacji wdrażania Strategii; opiniowanie rocznego raportu z realizacji Strategii i rekomendacji dotyczących przyszłych działań wdrożeniowych; opiniowanie zgłaszanych przez kierownictwo Ministerstwa Sprawiedliwości propozycji działań ukierunkowanych na realizację Strategii oraz zgłaszanych przez interesariuszy propozycji projektów do realizacji w ramach Strategii; a także opiniowanie wyników ewaluacji wdrażania Strategii zleczanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości.	W skład Rady wchodzi wyłącznie przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz sekretarz Rady – dyrektor DSF.	Departament Strategii i Funduszy Europejskich (DSF)
S p o ł e c z n a Rada do spraw Alternatywnych Metod Rozwiązywania Sporów przy Ministrze Sprawiedliwości	Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 marca 2015 r. w sprawie powołania Społecznej Rady ds. Alternatywnych Metod Rozwiązywania Sporów przy Ministrze Sprawiedliwości (Dz.Urz. Ministra Sprawiedliwości, poz. 87)	Opracowanie zaleceń w zakresie zasad i funkcjonowania krajowego systemu Alternatywnych Metod Rozwiązywania Konfliktów i Sporów w Polsce.	W skład Rady wchodzi m.in. przedstawiciele organizacji pozarządowych wskazanych w treści zarządzenia, a także przedstawiciele prawniczych korporacji i stowarzyszeń zawodowych. Poza nimi w skład Rady wchodzi przedstawiciele administracji rządowej czy wyższych uczelni.	Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka (DWMPC)

¹⁸⁾ Par. 14 ust. 8 Regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Sprawiedliwości.

¹⁹⁾ Par. 14 ust. 7 Regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Sprawiedliwości.

²⁰⁾ W momencie, gdy powstawał niniejszy Program, trwały również prace nad powołaniem szóstej rady – Rady Nieodpłatnej Pomocy Prawnej oraz Edukacji Prawnej.

Rada do spraw Pokrzywdzonych Przepęstwach przy Ministrze Sprawiedliwości	Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 maja 2014 r. w sprawie powołania Rady do spraw Pokrzywdzonych Przepęstwach przy Ministrze Sprawiedliwości (Dz.Urz. Ministra Sprawiedliwości, poz. 106)	Proponowanie rozwiązań o charakterze organizacyjno-praktycznym służących implementacji dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującej decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW, a także opiniowanie przedstawianych przez Ministra Sprawiedliwości projektów aktów prawnych, opracowań i propozycji rozwiązań służących wzmocnieniu pozycji osób pokrzywdzonych przestępstwem.	W skład Rady wchodzi czworo przedstawicieli organizacji pozarządowych, którzy zostali imiennie wskazani w zarządzeniu. Poza nimi w Radzie zasiadają przedstawiciele Ministerstwa Sprawiedliwości, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Prokuratury Generalnej oraz Komendy Głównej Policji.	Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka (DWMPC)
Rada Polityki Penitencjarnej	Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz.U. 2010 nr 79 poz. 523), Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 grudnia 2010 r. w sprawie określenia regulaminu organizacyjnego Rady Polityki Penitencjarnej (Dz.Urz. Ministra Sprawiedliwości nr 1/2011 z dn. 3 stycznia 2011 r., poz. 4), Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości nr 193/12/DWOiP z dnia 28 września 2012 roku, zmieniające zarządzenie w sprawie określenia regulaminu organizacyjnego Rady Polityki Penitencjarnej	1) Inicjowanie nowych kierunków oddziaływań penitencjarnych; 2) dokonywanie oceny bieżącej polityki penitencjarnej; 3) inicjowanie, przeprowadzanie i wspieranie badań naukowych dotyczących zadań Służby Więziennej; 4) inicjowanie i wspieranie przedsięwzięć służących poprawie bezpieczeństwa funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej oraz osób skazanych na karę pozbawienia wolności lub tymczasowo aresztowanych, a także osób, wobec których są wykonywane kary pozbawienia wolności i środki przymusu skutkujące pozbawieniem wolności; 5) przedstawianie opinii w sprawach przekazanych przez Ministra Sprawiedliwości związanych z jego kompetencjami określonymi w niniejszej ustawie.	W skład Rady wchodzi czworo przedstawicieli organizacji pozarządowych, dwóch przedstawicieli Ministerstwa Sprawiedliwości, dwóch przedstawicieli Służby Więziennej oraz dziewięciu przedstawicieli nauki.	Departament Wykonywania Orzeczeń i Probacji (DWOiP)

<p>Rada Główna do Spraw Społecznej Readaptacji i Pomocy Skazanym</p>	<p>Kodeks karny w y k o n a w c z y (Dz.U. 1997 nr 90 poz. 557), Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 21 sierpnia 1998 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad i trybu powoływania oraz działania Rady Głównej do spraw Społecznej Readaptacji i Pomocy Skazanym, a także rad terenowych do spraw społecznej readaptacji i pomocy skazanym (Dz.U. 1998 nr 113 poz. 723)</p>	<p>Organizowanie, inicjowanie i wspieranie przedsięwzięć służących zapobieganiu przestępczości i społecznej readaptacji skazanych,</p> <p>opiniowanie działalności organów rządowych i przedstawicieli społeczeństwa, podejmowanej w zakresie zapobiegania przestępczości, wykonywania orzeczeń i readaptacji społecznej skazanych oraz udzielania pomocy skazanym i ich rodzinom,</p> <p>koordynowanie działalności stowarzyszeń, fundacji, organizacji i instytucji oraz kościołów i związków wyznaniowych, jak również osób godnych zaufania, podejmowanej w zakresie wykonywania kar, środków karnych, zabezpieczających i zapobiegawczych,</p> <p>podejmowanie, organizowanie i koordynowanie społecznej kontroli nad wykonaniem kar, środków karnych, zabezpieczających i zapobiegawczych oraz opracowywanie wyników tych kontroli,</p> <p>dokonywanie oceny polityki penitencjarnej,</p> <p>przedstawianie wniosków i opinii w sprawie podziału oraz wykorzystania środków z funduszu pomocy penitencjarnej,</p> <p>inicjowanie i wspieranie badań naukowych służących zapobieganiu przestępczości i społecznej readaptacji skazanych.</p>	<p>W skład Rady wchodzi pięciu przedstawicieli organizacji pozarządowych. Ogółem Rada liczy 22 członków. W skład Rady Głównej wchodzi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) sędzia penitencjarny wyznaczony przez prezesa Sądu Wojewódzkiego w Warszawie, po wyrażeniu zgody przez tego sędziego, 2) prokurator Prokuratury Krajowej, wyznaczony przez Prokuratora Krajowego, 3) kurator zawodowy, wyznaczony przez prezesa Sądu Wojewódzkiego w Warszawie, 4) przedstawiciele: <ol style="list-style-type: none"> a) Ministra Sprawiedliwości, b) Ministra Pracy i Polityki Socjalnej, c) Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej, d) Ministra Edukacji Narodowej, e) Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, f) Ministra Obrony Narodowej, g) Komendanta Głównego Policji, h) Dyrektora Generalnego Służby Więziennej. <p>4. Prezes Rady Ministrów może powołać w skład Rady Głównej przedstawicieli stowarzyszeń, fundacji, organizacji i instytucji oraz kościołów i związków wyznaniowych, a także związków zawodowych i samorządu zawodowego, przedstawicieli nauki oraz osoby godne zaufania, które mogą wnieść istotny wkład w realizację celów działania Rady Głównej.</p>	<p>Departament Wykonywania Orzeczeń i Probacji (DWOiP)</p>
--	---	---	---	--

Konsultacje

Kolejną formą współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi jest prowadzenie przez resort procesu konsultacji publicznych. Reguły dotyczące prowadzenia konsultacji publicznych określa uchwała nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (poz. 979) oraz zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 10 września 2015 r. w sprawie prowadzenia prac legislacyjnych w Ministerstwie Sprawiedliwości. Istotnym dokumentem odnoszącym się do form prowadzenia konsultacji są przyjęte przez Radę Ministrów w dniu 5 maja 2015 r. *Wytyczne do przeprowadzenia oceny wpływu oraz konsultacji publicznych w ramach rządowego procesu legislacyjnego*.

Wewnętrzne prace nad projektami reguluje wspomniane wyżej zarządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie prowadzenia prac legislacyjnych w Ministerstwie Sprawiedliwości. Regulacja ta obejmuje m.in. kwestię opracowywania oceny skutków regulacji, która dotyka także w swej treści procesu konsultacji publicznych, wskazując podmioty zainteresowane konsultowaniem projektu.

Po wszczęciu prac legislacyjnych, analizie zakresu projektowanej regulacji oraz wyrażeniu przez Departament Strategii i Funduszy Europejskich opinii dotyczącej zgodności planowanej regulacji z celami strategicznymi Ministra Sprawiedliwości, a także po zamieszczeniu projektu we właściwym wykazie prac legislacyjnych, Departament Legislacyjny może – po opracowaniu wstępnego projektu – zasięgnąć opinii interesariuszy zewnętrznych o projekcie. Na tym wstępnym etapie Departament Strategii i Funduszy Europejskich przygotowuje ocenę skutków regulacji lub test regulacyjny. Następnie, zanim gotowy projekt zostanie skierowany na zewnątrz Ministerstwa, poddawany jest uzgodnieniom wewnętrznym, w ramach których komórki organizacyjne Ministerstwa mogą zgłaszać swoje uwagi. W myśl obecnie obowiązującego zarządzenia termin na zgłaszanie uwag nie może być krótszy niż 7 dni, ale może on zostać skrócony decyzją członka kierownictwa resortu właściwego w sprawach prac legislacyjnych prowadzonych w Ministerstwie. W razie zgłoszenia uwag może zostać zwołana wewnętrzna konferencja uzgodnieniowa, a jej ustalenia powinny znaleźć odzwierciedlenie w projekcie. W uzasadnionych przypadkach Departament Strategii i Funduszy Europejskich uzupełnia ocenę skutków regulacji – np. w przypadku nieuwzględnienia wszystkich podmiotów zainteresowanych udziałem w konsultacjach publicznych.

Projekt jest następnie przekazywany członkom kierownictwa resortu celem wyrażenia zgody na przesłanie go do konsultacji publicznych. Departament Strategii i Funduszy Europejskich prowadzi listę organizacji uczestniczących w konsultacjach publicznych w Ministerstwie. Lista ta zawiera spis instytucji zainteresowanych udziałem w procesie konsultacji publicznych prowadzonych przez Ministerstwo. Na etapie oceny skutków regulacji bądź testu regulacyjnego Departament Strategii i Funduszy Europejskich wskazuje instytucje z listy, które zainteresowane są obszarem regulowanym przez dany akt prawny.

W razie zgłoszenia uwag w toku konsultacji publicznych Departament Legislacyjny przekazuje te uwagi komórce merytorycznej celem zajęcia przez nią stanowiska. Następnie, biorąc pod uwagę to stanowisko, odpowiednio zmienia projekt.

Podstawowym aktem prawnym, na którym opiera się praca Departamentu Legislacyjnego w zakresie konsultacji publicznych, jest wspomniany na początku regulamin prac Rady Ministrów. Zgodnie z par. 25 ust. 1 regulaminu rozpoczęcie prac nad projektem założeń projektu ustawy, projektu ustawy lub projektu rozporządzenia poprzedza się złożeniem wniosku o wprowadzenie projektu do właściwego wykazu prac legislacyjnych. Właściwe wykazy to wykaz prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów oraz wykazy prac legislacyjnych Ministra Sprawiedliwości – wykaz „A”, w którym zamieszcza się projekty rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości wykonujących nowe lub zmienione upoważnienia ustawowe, wykaz „B”, w którym zamieszcza się pozostałe projekty rozporządzeń, oraz wykaz „C”, w którym zamieszcza się projekty rozporządzeń Prezesa Rady Ministrów lub Rady Ministrów procedowane przez Ministra Sprawiedliwości (<http://bip.ms.gov.pl/pl/projekty-aktow-prawnych/>). Skierowanie projektu dokumentu rządowego do konsultacji publicznych może nastąpić dopiero po uzyskaniu wpisu we właściwym wykazie.

Zgodnie z par. 36 regulaminu organ wnioskujący, biorąc pod uwagę treść projektu założeń projektu ustawy, projektu ustawy lub projektu rozporządzenia, a także uwzględniając inne okoliczności, w tym znaczenie projektu oraz przewidywane skutki społeczno-gospodarcze, stopień jego złożoności oraz jego pilność, przedstawia projekt do konsultacji publicznych, w tym może skierować projekt do organizacji społecznych lub innych zainteresowanych podmiotów albo instytucji w celu przedstawienia ich stanowiska, uwzględniając wytyczne w zakresie prowadzenia konsultacji publicznych, jeżeli zostały ustalone przez Radę Ministrów lub jej organ pomocniczy. Te same zasady stosuje się odpowiednio do projektów dokumentów rządowych innych niż wymienione wyżej.

W tym miejscu należy wspomnieć o istotnym obowiązku polegającym na zamieszczaniu w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie Rządowy Proces Legislacyjny (RPL), projektów publicznych już w chwili ich skierowania do konsultacji. Obowiązek ten wynika z par. 52 regulaminu prac Rady Ministrów, co samo w sobie wzmacnia udział organizacji pozarządowych w procesie konsultacji. Ponadto istotne z punktu widzenia otrzymywania całościowej i bieżącej informacji o pracach nad projektem i zgłaszanych uwagach jest udostępnienie w RPL również wszelkich dokumentów dotyczących tych prac (np. pisma przewodnie z terminem zgłaszania uwag, pisma ze zgłoszonymi uwagami, kolejne wersje projektu), w tym zgłoszenia zainteresowania pracami nad projektem wniesione w trybie przepisów o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa.

Odnosząc się do problemów związanych z wyznaczaniem terminu dotyczącego zgłaszania uwag w ramach konsultacji publicznych należy mieć na względzie par. 40 regulaminu pracy Rady Ministrów, zgodnie z którym to organ wnioskujący wskazuje termin zajęcia stanowiska. Jeżeli ten termin nie wynika z przepisów odrębnych, organ wnioskujący wyznacza go, biorąc pod uwagę przedmiot, zakres i objętość projektu dokumentu rządowego, zakres podmiotów, na które projekt oddziałuje, oraz pilność sprawy. Z kolei wyznaczenie terminu zajęcia stanowiska krótszego niż 7 dni, a w przypadku projektu aktu normatywnego – krótszego niż 14 dni od udostępnienia projektu, wymaga szczegółowego uzasadnienia. Z kolei zgodnie z zawartymi w przepisach szczegółowych regulaminu pracy Rady Ministrów par. 120, 125, 129, 133 i 142 –

pozostawienie terminu przedstawienia uwag krótszego niż 21 dni (w przypadku projektów ustaw) lub 10 dni (w przypadku rozporządzeń Rady Ministrów oraz rozporządzeń i zarządzeń Prezesa Rady Ministrów, a także rozporządzeń ministrów) wymaga szczegółowego uzasadnienia. Także w przyjętych w maju 2015 r. przez rząd *Wytycznych do przeprowadzania oceny wpływu oraz konsultacji publicznych w ramach rządowego procesu legislacyjnego* zaleca się stosowanie 21-dniowego terminu konsultacji.

Poważnym wzmocnieniem zasady udziału organizacji pozarządowych w procesie konsultacji publicznych może być przepis par. 47 regulaminu pracy Rady Ministrów, który stanowi, że jeżeli organ wnioskujący uzna, że przyczyni się to do właściwego prowadzenia konsultacji publicznych, może zaprosić przedstawicieli podmiotów przedstawiających stanowisko w ramach konsultacji publicznych do udziału w konferencji uzgodnieniowej, która z zasady odbywa się jedynie z udziałem organów i podmiotów, które zgłosiły uwagi w ramach uzgodnień międzyresortowych i tzw. opiniowania projektu. Może też podjąć decyzję o zorganizowaniu odrębnej konferencji z udziałem przedstawicieli podmiotów, które zgłosiły uwagi w ramach konsultacji publicznych.

W razie dokonania zmian w treści projektu dokumentu rządowego w wyniku uwzględnienia uwag zgłoszonych m.in. w procesie konsultacji publicznych – zmieniony projekt przedstawia się podmiotom, do których wnioskodawca skierował projekt w celu przedstawienia stanowiska w ramach tych konsultacji – w przypadku wprowadzenia istotnych zmian w obszarze zainteresowania tych podmiotów. Jednocześnie organ wnioskujący może przedstawić zmieniony projekt dokumentu rządowego do ponownych konsultacji publicznych (par. 48).

Z kolei zgodnie z par. 49 ust. 2 regulaminu pracy Rady Ministrów to organ wnioskujący samodzielnie rozstrzyga w sprawie uwag zgłoszonych w procesie konsultacji publicznych. Następnie zgodnie z par. 51 regulaminu prac organ wnioskujący sporządza raport z konsultacji obejmujący omówienie wyników przeprowadzonych konsultacji publicznych, wskazanie podmiotów zgłaszających uwagi, omówienie tych stanowisk oraz odniesienie się wnioskodawcy do tych uwag.

Finansowe

Współpraca finansowa Ministerstwa Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi w chwili powstawania programu współpracy sprawowała się do dystrybucji środków z trzech podstawowych źródeł. Należy zauważyć, że wszystkie te źródła są źródłami zewnętrznymi wobec Ministerstwa Sprawiedliwości. Pierwsze z nich pochodzi z państwowego funduszu celowego, którym zarządza Ministerstwo Sprawiedliwości, dwa kolejne zaś to źródła zagraniczne.

1. Fundusz Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej

Pierwszym źródłem finansowania działań organizacji pozarządowych, na którego wykorzystanie ma wpływ Ministerstwo Sprawiedliwości, jest Fundusz Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.

Został on powołany z dniem 1 stycznia 2012 r. Fundusz jest państwowym funduszem celowym, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości. W obrębie Funduszu funkcjonują obecnie dwie główne ścieżki wsparcia: pierwsza z nich dotyczy pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem, druga zaś – pomocy postpenitencjarnej. W zakresie pomocy pokrzywdzonym dotacje z Funduszu mogą otrzymać organizacje pozarządowe, które w swojej działalności oferują pomoc prawną, psychologiczną, wsparcie osoby pierwszego kontaktu, a także wsparcie o charakterze materialnym, w postaci m.in. dopłaty do czynszu, bonów żywnościowych, pokrywania kosztów rehabilitacji czy dostosowania lokalu do potrzeb osoby z niepełnosprawnością. W związku ze zmianami w Kodeksie karnym wykonawczym od 2016 roku z Funduszu będą przyznawane organizacjom pozarządowym także dotacje na wsparcie prawne i psychologiczne świadków przestępstw. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 lutego 2014 r. w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej udzielanie pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem oraz członkom ich rodzin może odbywać się ze środków Funduszu pochodzących ze źródeł, o których mowa w art. 43 par. 7 pkt 1, 4 i 5 ustawy Kodeks karny wykonawczy²¹⁾. Z kolei udzielanie pomocy postpenitencjarnej udzielanej osobom pozbawionym wolności, zwalnianym z zakładów karnych i aresztów śledczych oraz członkom ich rodzin może odbywać się ze środków Funduszu pochodzących ze źródeł, o których mowa w art. 43 par. 7 pkt 2–5 ustawy Kodeks karny wykonawczy²²⁾.

Liczbę przyznanych do tej pory organizacjom pozarządowym dotacji ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, a także sumę przeznaczonych na ten cel kwot, przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 1. Dane dotyczące dofinansowywania zadań w ramach Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej (w części dotyczącej pokrzywdzonych)

Numer konkursu	Liczba złożonych ofert	Liczba przyznanych dotacji	Wysokość środków
I	33	23	920 000 PLN
II	27	12	1 688 746 PLN
III	30	23	8 305 132 PLN
IV	22	10	2 006 016 PLN
V	V konkurs decyzją Ministra Sprawiedliwości nie został rozstrzygnięty		
VI	40	31	15 562 596 PLN
VII	46	26	16 255 958 PLN

²¹⁾ tj. z orzeczonej przez sądy nawiazek oraz świadczeń pieniężnych; ze spadków, zapisów i darowizn, a także z dotacji, zbiórek i innych źródeł.

²²⁾ tj. z potrąceń w wysokości 10 proc. wynagrodzenia przysługującego za pracę zatrudnionych skazanych, z wykonania kar dyscyplinarnych, a także ze spadków, zapisów i darowizn oraz dotacji, zbiórek i innych źródeł.

Tabela 2. Dane dotyczące dofinansowywania zadań w ramach Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej (w części dotyczącej pomocy postpenitencjarnej)

Numer konkursu	Liczba złożonych ofert	Liczba przyznanych dotacji	Wysokość środków
I (2012)	63	27	1 800 000 PLN
II (2013)	48	23	1 500 000 PLN
III (2014)	50	30	1 500 000 PLN
IV (2015)	66	28	1 800 000 PLN

2. Norweski Mechanizm Finansowy

Odrębnym źródłem finansowania działań organizacji pozarządowych są środki Norweskiego Mechanizmu Finansowego. Ministerstwo Sprawiedliwości pośredniczy w wydatkowaniu tych środków na projekty realizowane przez organizacje pozarządowe. Środki z Norweskiego Mechanizmu Finansowego były dystrybuowane we współpracy z Ministerstwem Sprawiedliwości już w minionych latach.

W ramach projektu predefiniowanego *Wzmocnienie pozycji pokrzywdzonych przestępstwem oraz wsparcie świadków w postępowaniu karnym*, który dotyczy wzmocnienia pozycji osób pokrzywdzonych przestępstwem oraz wsparcia świadków w postępowaniu karnym, przewidziano wsparcie ośrodków, kampanię informacyjną, szkolenia dla osób zawodowo pracujących z pokrzywdzonymi oraz pracowników sądowych punktów obsługi interesanta, a także utworzenie minimum dwudziestu tzw. przyjaznych pokoi przesłuchań. W ramach projektu do realizacji zadania *Wsparcie ośrodków* zaangażowanych jest szesnaście organizacji pozarządowych. Zadanie *Wsparcie ośrodków* polega na możliwości udzielania wsparcia psychologicznego oraz prawnego w miejscach, do których zwykle w pierwszej kolejności trafiają ofiary przestępstw, np. w jednostkach organizacyjnych prokuratury, policji, ośrodkach pomocy społecznej, powiatowych centrach pomocy rodzinie, przy kościołach i innych związkach wyznaniowych.

W realizację projektu predefiniowanego *Edukacja szkolna przeciwko wykluczeniu prawnemu* zaangażowany jest think-tank Instytut Prawa i Społeczeństwa INPRIS. Celem projektu jest zwiększony dostęp do wymiaru sprawiedliwości, w tym dla tzw. grup wrażliwych (np. ofiar, nieletnich, mniejszości). Instytut jako partner w realizacji zadania jest odpowiedzialny za współpracę merytoryczną w zakresie organizacji 150 warsztatów w szkołach gimnazjalnych i 150 w szkołach ponadgimnazjalnych na terenie całego kraju.

3. Środki unijne. PO WER

Ministerstwo Sprawiedliwości w perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2014–2020 zyskało status instytucji pośredniczącej dla Programu Operacyjnego Wiedza-Edukacja-Rozwój (Działanie 2.17 – Skuteczny wymiar sprawiedliwości). Beneficjentem wsparcia PO WER mogą być między innymi organizacje pozarządowe.

Celem działania 2.17. jest usprawnienie procesów zarządzania i komunikacji w sądownictwie i prokuraturze oraz poprawa jakości wydawanych orzeczeń i zwiększenie skuteczności ich egzekwowania.

Wśród projektów, które wedle Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych²³⁾ będą mogły być realizowane w ramach PO WER przez organizacje pozarządowe, należy wymienić takie, jak:

- Szkolenia dla sędziów, urzędników i innych pracowników zatrudnionych w sądach powszechnych, prokuratorów, urzędników i innych pracowników powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury oraz Ministerstwa Sprawiedliwości wspierające wdrażanie modeli zarządzania zasobami ludzkimi, finansami, informacją i komunikacją, świadczenie usług informatycznych, a także kontroli zarządczej oraz obsługi interesanta.
- Opracowanie narzędzia badającego wpływ zmian legislacyjnych na praktykę sądową i prokuratorską oraz określanie potrzeb szkoleniowych.
- Utworzenie i rozwój Biur Obsługi Interesanta w sądach.
- Szkolenia oraz studia podyplomowe dla sędziów, urzędników i innych pracowników zatrudnionych w sądach powszechnych, prokuratorów, urzędników i innych pracowników powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury z zakresu prawa gospodarczego, mediacji w sprawach gospodarczych, informatyki śledczej, ochrony konsumenta, zwalczania i zapobiegania przestępczości gospodarczej i skarbowej, prawa dotyczącego własności intelektualnej, prawa upadłościowego.
- Tworzenie Centrów Mediacji i Arbitrażu oraz standaryzacja działania już istniejących Centrów.

Patronaty

Inną formą współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi jest formuła patronatu Ministra nad realizowanymi przez organizacje projektami. W czasie prac nad projektem niniejszego Programu Biuro Ministra, jako jednostka odpowiedzialna za procesy związane z przyznawaniem patronatów honorowych Ministra, opracowało właściwą procedurę związaną z tym postępowaniem²⁴⁾. Wyzwaniem związanym z realizacją Programu współpracy w roku 2016 staje się więc upowszechnienie tej procedury wśród zainteresowanych podmiotów.

²³⁾ http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/1960/SZOOP_PO_WER_14_20.pdf.

²⁴⁾ <http://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/patronaty/>.

Partnerstwo

Zasady wchodzenia w partnerstwa projektowe pomiędzy Ministerstwem Sprawiedliwości a organizacjami pozarządowymi nie były w momencie powstawania niniejszego programu współpracy opisane w sposób klarowny w jednym dokumencie. Wśród postulatów zawartych w niniejszym programie znajdujemy sporządzenie takiego opisu zasad, a także dostosowanie ich do potrzeb efektywnej współpracy.

OKRES REALIZACJI PROGRAMU

Program współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi jest programem jednorocznym, przyjętym na okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 roku.

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie wskazuje, że organy administracji rządowej mogą przyjmować programy współpracy na okres od roku do pięciu lat. W wyniku dyskusji prowadzonej w ramach Zespołu ds. Programu współpracy podjęta została decyzja, że przyjęty przez Ministerstwo Sprawiedliwości program powinien obejmować okres roczny, tj. od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 roku. Przyjęcie programu jednorocznego pozwoli na szybkie wyłapanie jego niedoskonałości i poprawienie ich w kolejnym roku.

Wskazać jednak należy, że intencją osób tworzących program było również określenie stabilnych, rozumianych jako długofalowe, celów, zasad i form współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi. Wypracowane w toku prac Zespołu materiały dodatkowe do Programu Współpracy zawierają także rekomendacje działań, do których realizacji w roku 2016 Ministerstwo się nie zobowiązało, jednak które zostały uznane przez Zespół ds. Programu współpracy za istotne i warte podjęcia w przyszłości.

PRIORYTETOWE ZADANIA

W ramach prac Zespołu ds. Programu współpracy wypracowanych zostało jedenaście zadań priorytetowych, które odnoszą się do szczególnych celów szczegółowych wskazanych w Programie współpracy.

1. Zwiększenie jawności i przejrzystości funkcjonowania Ministerstwa Sprawiedliwości poprzez publikację danych statystycznych w postaci nieprzetworzonej oraz informacji o projektach realizowanych w Ministerstwie (w zgodzie z wytycznymi *Open Data Strategy Komisji Europejskiej*²⁵⁾).
2. Przyjęcie założeń wieloletniej współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi.
3. Uporządkowanie procesu konsultacji publicznych z uwzględnieniem rekomendacji zawartych w przyjętym przez Radę Ministrów dokumencie *Wytyczne do przeprowadzania oceny wpływu i konsultacji publicznych*.
4. Przeprowadzenie analizy funkcjonowania standardów rozliczalności projektów finansowanych ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej i wprowadzenie mechanizmów premiujących organizacje spełniające standardy oraz eliminujących organizacje nieostosujące się do nich.
5. Upowszechnienie zasad dotyczących pozyskiwania patronatów Ministra Sprawiedliwości.
6. Określenie jasnych zasad dotyczących partnerstw projektowych z udziałem Ministerstwa Sprawiedliwości i jego jednostek podległych oraz organizacji pozarządowych, analiza możliwości usprawnienia procesu powstawania takich partnerstw.
7. Wskazanie w regulaminie organizacyjnym Ministerstwa Sprawiedliwości jednostki organizacyjnej odpowiedzialnej za koordynowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi, w tym koordynowanie realizacji Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.
8. Przygotowanie i przeprowadzenie audytu dotyczącego funkcjonowania ciał opiniodawczo-doradczych przy Ministrze Sprawiedliwości, udrożnienie przepływu informacji między nimi, wystandaryzowanie sposobu informowania na temat efektów ich działalności, a także ustalenie przejrzystych kryteriów powoływania ich członków.
9. Stworzenie bazy organizacji pozarządowych pełniących funkcję listy konsultacyjnej i narzędzia do zarządzania prowadzeniem i rozliczaniem dotacji (generator wniosków).
10. Przeprowadzenie w I kwartale 2016 r. analizy możliwości zlecania zadań publicznych organizacjom pozarządowym przez Ministerstwo Sprawiedliwości, a następnie zaplanowanie w budżecie Ministerstwa środków na finansowanie projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe w obszarze „sprawiedliwość”.
11. Standaryzacja usług realizowanych ze środków przekazywanych w ramach Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, w części dotyczącej pomocy pokrzywdzonym.

²⁵⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-891_en.htm

SPOSÓB REALIZACJI PROGRAMU

Cele szczegółowe	Zadanie priorytetowe	Wskaźnik	Wartość początkowa (2014)	Wartość pożądana (2016)	Departament wiodący	Departament współpracujący
Zapewnienie skutecznej realizacji praw obywateli do udziału w przestrzeni sprawiedliwości	Zwiększenie jawności i przejrzystości funkcjonowania Ministerstwa Sprawiedliwości poprzez publikację danych oraz informacji o projektach realizowanych w Ministerstwie (w zgodzie z wytycznymi Open Data Strategy Komisji Europejskiej)	Stworzenie na stronie MS aktualizowanej nie rzadziej niż raz na kwartał podstrony zawierającej podstawowe dane o projektach realizowanych przez MS	0	1	DSF	BM
		Uzupełnienie strony ISWS.ms.gov.pl o możliwość pobierania nieprzetworzonych danych statystycznych pozostających w posiadaniu MS	0	1	DSF	BM
	Przyjęcie założeń wieloletniej współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi	Dokument zawierający założenia (m.in. na bazie doświadczeń projektu „Programy dla zmian”)	0	1	DSF	pozostałe jednostki organizacyjne MS
	Uporządkowanie procesu konsultacji publicznych z uwzględnieniem rekomendacji zawartych w przyjętym przez Radę Ministrów dokumencie Wytyczne do przeprowadzania oceny wpływu i konsultacji publicznych	Odsetek procesów konsultacji projektów ustaw, w przypadku których termin zgłaszania uwag był krótszy niż 21 dni	45%	0%	DL	
		Odsetek procesów konsultacji projektów rozporządzeń, w przypadku których termin zgłaszania uwag był krótszy niż 10 dni	26%	0%	DL	
		Odsetek projektów aktów prawnych, dla których zawierająca informacje o terminach zgłoszenia uwag informacja o prowadzeniu konsultacji publicznych została umieszczona na portalu legislacja.rcl.gov.pl	85%	100%	DL	
		Odsetek procesów konsultacji, w przypadku których na portalu legislacja.rcl.gov.pl zamieszczono dokument podsumowujący wszystkie zgłoszone uwagi	30%	100%	DL	
		Utworzenie na stronie MS zakładki „Konsultacje publiczne”, na której znajdować się będą informacje na temat prowadzonych aktualnie konsultacji (wraz z linkami do ich podstron na rcl.legislacja.gov.pl)	0	1	BM	DL
		Odsetek projektów ustaw, w przypadku których Departament Legislacyjny po opracowaniu wstępnego projektu zasięgnął opinii interesariuszy zewnętrznych o projekcie (zgodnie z par. 9 zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 10 września 2015 r. w sprawie prowadzenia prac legislacyjnych w Ministerstwie Sprawiedliwości)	0	20%	DL	

Usprawnienie procedur współpracy z organizacjami pozarządowymi (Poprawa sprawności)	Przeprowadzenie analizy funkcjonowania standardów rozliczalności projektów finansowanych ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej i wprowadzenie mechanizmów premiujących organizacje spełniające standardy oraz eliminujących organizacje niestosujące się do nich	Wypracowanie standardów	0	1	DWMPC, DWOiP	
	Upowszechnienie zasad dotyczących pozyskiwania patronatów Ministra Sprawiedliwości	Stworzenie rejestru wpływających wniosków o patronat	0	1	BM	
		Liczba patronatów honorowych przyznanych przez Ministra Sprawiedliwości organizacjom pozarządowym i innym podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego	34	50	BM	
	Określenie jasnych zasad dotyczących partnerstw projektowych z udziałem Ministerstwa Sprawiedliwości i jego jednostek podległych oraz organizacji pozarządowych, audyt możliwości usprawnienia procesu powstawania takich partnerstw	Liczba partnerstw projektowych z udziałem Ministerstwa Sprawiedliwości i organizacji pozarządowych	0	3	wszystkie jednostki organizacyjne MS	
Konsolidacja i zwiększenie spójności współpracy z organizacjami pozarządowymi w obrębie Ministerstwa Sprawiedliwości	Wskazanie w regulaminie organizacyjnym Ministerstwa Sprawiedliwości jednostki organizacyjnej odpowiedzialnej za koordynowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi, w tym koordynowanie realizacji Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego	Wprowadzenie zmian w regulaminie organizacyjnym	0	1	DL, DSF	
	Wskazanie zakresu zadań dotyczących koordynacji współpracy	Powołanie zespołu międzydepartamentalnego wspierającego prace koordynacyjne	0	1	DSF	pozostałe jednostki organizacyjne MS
			0	1	DSF	pozostałe jednostki organizacyjne MS

Konsolidacja i zwiększenie spójności współpracy z organizacjami pozarządowymi w obrębie Ministerstwa Sprawiedliwości	Przygotowanie i przeprowadzenie analizy dotyczącej funkcjonowania ciał opiniodawczo-doradczych przy Ministrze Sprawiedliwości, udrożnienie przepływu informacji między nimi, wystandaryzowanie sposobu informowania na temat efektów ich działalności, a także ustalenie przejrzystych kryteriów powoływania ich członków	Raport z audytu dotyczącego funkcjonowania ciał opiniodawczo-doradczych przy Ministrze Sprawiedliwości, zawierający rekomendacje	0	1	BKA	DSF, DWMPC, DWOiP
		Liczba spotkań przedstawicieli wszystkich ciał opiniodawczo-doradczych, w których reprezentowane są organizacje pozarządowe	0	1	DSF	BKA, DWMPC, DWOiP
		Odsetek spotkań ciał opiniodawczo-doradczych, z których sprawozdania zostały opublikowane na stronie MS	10%	100%	DSF, DWMPC, DWOiP	BKA, BM
	Stworzenie bazy organizacji pozarządowych pełniących jednocześnie funkcję listy konsultacyjnej i narzędzia do zarządzania prowadzeniem i rozliczaniem dotacji (generator wniosków)	Protokół z odbioru narzędzia (bazy)	0	1	DSF	
Efektywne wydatkowanie środków służących współpracy z organizacjami pozarządowymi	Przeprowadzenie w I kwartale 2016 r. analizy możliwości zlecenia zadań publicznych organizacjom pozarządowym przez Ministerstwo Sprawiedliwości a następnie zaplanowanie w budżecie Ministerstwa środków na finansowanie projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe w obszarze „sprawiedliwość”	Raport z analizy dotyczącej możliwości zlecenia zadań publicznych organizacjom pozarządowym przez Ministerstwo Sprawiedliwości	0	1	DSF, DB	
		Utworzenie funduszu przeznaczonego na wsparcie projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe	0	1	DB	
	Standaryzacja usług realizowanych ze środków przekazywanych w ramach Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, w części dotyczącej pomocy pokrzywdzonym	Dokument określający standardy usług	0	1	DWMPC	
		Liczba organizacji biorących udział w budowaniu standardów	0	10	DWMPC	

WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW PLANOWANYCH NA REALIZACJĘ PROGRAMU

Fundusz Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej

Ministerstwo Sprawiedliwości zaplanowało na rok 2016 finansowanie działań organizacji pozarządowych za pośrednictwem Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.

W projekcie planu finansowego Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej na rok 2016 zaplanowano dotacje na realizację zadań bieżących w wysokości 31,9 mln zł, z czego na pomoc postpenitencjarną – 1,9 mln zł, natomiast na pomoc pokrzywdzonym – 30 mln zł.

Stosownie do treści art. 43 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. Nr 90, poz. 557 ze zm.) – środki Funduszu w roku 2016, w ramach ww. kwot, mogą być przeznaczane m.in. na:

- pomoc osobom pokrzywdzonym przestępstwem oraz osobom im najbliższym, zwłaszcza pomoc medyczną, psychologiczną, rehabilitacyjną, prawną oraz materialną, udzielaną przez jednostki niezaliczane do sektora finansów publicznych i nie działające w celu osiągnięcia zysku, w tym stowarzyszenia, fundacje, organizacje i instytucje;
- pomoc prawną i psychologiczną świadkom i osobom im najbliższym;
- pomoc postpenitencjarną pozbawionym wolności, zwalnianym z zakładów karnych i aresztów śledczych oraz członkom ich rodzin, udzielaną m.in. przez stowarzyszenia i fundacje;
- działalność podejmowaną lub powierzoną przez dysponenta Funduszu (Ministra Sprawiedliwości), mającą na celu wsparcie i rozwój systemu pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem oraz pomocy postpenitencjarnej, w szczególności na:
 - promowanie i wspieranie inicjatyw i przedsięwzięć służących poprawie sytuacji osób pokrzywdzonych przestępstwem oraz skutecznej readaptacji skazanych;
 - podejmowanie przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i informacyjnym;
 - pokrywanie kosztów związanych z organizowaniem i prowadzeniem szkoleń;
 - podejmowanie, organizowanie i zlecanie badań naukowych dotyczących sytuacji oraz potrzeb osób pokrzywdzonych przestępstwem oraz osób skazanych.

Wsparcie pokrzywdzonych przestępstwem i ich rodzin, wsparcie świadków

W części realizowanej przez Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka, w projekcie planu finansowego Funduszu zaplanowano 30 000 000 zł. W kwocie tej zamknąć się powinny koszty dwóch rodzajów dotacji, z których pierwszy ukierunkowany jest na pomoc osobom pokrzywdzonym i członkom ich rodzin oraz na wsparcie świadków w postępowaniu karnym, drugi zaś m.in. na działania promocyjne, informacyjne i szkoleniowe.

Dotacje udzielane zgodnie z par. 25 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 lutego 2014 r. w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej (Dz.U. z 2014 r., poz. 189) dotyczą realizacji zadań związanych ze świadczeniem pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem oraz członkom ich rodzin poprzez:

- organizowanie i finansowanie pomocy prawnej, w tym alternatywnych metod rozwiązywania konfliktów;
- pokrywanie kosztów związanych z psychoterapią lub pomocą psychologiczną, w tym organizowanie i finansowanie pomocy przez osobę pierwszego kontaktu;
- pokrywanie kosztów świadczeń zdrowotnych, wyrobów medycznych, w tym przedmiotów ortopedycznych oraz środków pomocniczych, jeżeli jest to niezbędne w procesie leczniczym doznanego uszczerbku na zdrowiu wynikającego z przestępstwa lub jego następstw;
- pokrywanie kosztów związanych z edukacją ogólnokształcącą i zawodową, także na zasadach indywidualnego kształcenia, odpowiednio do wieku i potrzeb edukacyjnych osób uprawnionych;
- pokrywanie kosztów czasowego zakwaterowania lub udzielania schronienia;
- finansowanie okresowych dopłat do bieżących zobowiązań czynszowych za lokal mieszkalny, do którego osoba uprawniona posiada tytuł prawny, a lokal mieszkalny nie jest użytkowany przez inne osoby;
- dostosowanie lokalu mieszkalnego lub budynku mieszkalnego do potrzeb osoby pokrzywdzonej przestępstwem w przypadku, gdy utrata sprawności fizycznej nastąpiła w wyniku przestępstwa;
- finansowanie przejazdów środkami komunikacji publicznej lub pokrywanie kosztów transportu związanych z uzyskiwaniem świadczeń i regulowaniem spraw określonych w powyższych siedmiu punktach;
- pokrywanie kosztów żywności lub bonów żywnościowych;
- pokrywanie kosztów zakupu odzieży, bielizny, obuwia, środków czystości i higieny osobistej.

Od początku roku 2016 realizowane będzie dodatkowe zadanie polegające na wsparciu świadków w postępowaniu karnym. Koszt tego zadania nie był znany w momencie zakończenia prac nad niniejszym Programem współpracy. Niemniej na pierwszy rok jego realizacji w ramach wyżej zaplanowanej kwoty zaplanowane zostały środki pieniężne.

Drugi rodzaj dotacji, zgodnie z par. 26 ww. rozporządzenia, dotyczyć ma następujących działań:

- organizowanie oraz przeprowadzanie akcji i przedsięwzięć informacyjnych dotyczących praw osób pokrzywdzonych przestępstwem;
- organizowanie i zlecanie badań naukowych dotyczących sytuacji oraz potrzeb osób pokrzywdzonych przestępstwem;
- przygotowanie, druk oraz kolportaż publikacji i wydawnictw związanych z prawami osób pokrzywdzonych przestępstwem;
- realizację zadań służących tworzeniu, wzmocnieniu i rozbudowie sieci pomocy ofiarom przestępstw;
- organizowanie konferencji, seminariów i spotkań poświęconych prawom, sytuacji oraz potrzebom osób pokrzywdzonych przestępstwem;
- zlecanie organizacji szkoleń w zakresie praw, sytuacji oraz potrzeb osób pokrzywdzonych przestępstwem.

Na te zadania może być przeznaczony nie więcej niż 4 800 000 zł, stanowiące 20% sumy środków, o których mowa w art. 43 par. 7 pkt 1, 4 i 5 k.k.w.

Termin ogłoszenia konkursu dla podmiotów realizujących zadania mające na celu pomoc osobom pokrzywdzonym przestępstwem powinien zostać ogłoszony przed 31 października roku poprzedzającego rok udzielenia dotacji, zaś termin składania ofert powinien być nie krótszy niż 21 dni.

Konkurs dla podmiotów realizujących zadania mające na celu wsparcie świadków w postępowaniu karnym ogłoszony powinien być do 30 listopada roku poprzedzającego rok udzielenia dotacji.

Pomoc postpenitencjarna

W części realizowanej przez Departament Wykonywania Orzeczeń i Probacji, w projekcie planu finansowego Funduszu przekazanego do Ministerstwa Finansów, kwota na dotacje celowe dla organizacji pozarządowych na rok 2016 wynosi 1 900 000 zł. Środki te zostaną przeznaczone na realizację zadania publicznego określonego w art. 43 par. 8 pkt 3 k.k.w., tj. pomoc postpenitencjarną osobom pozbawionym wolności, zwalnianym z zakładów karnych i aresztów śledczych oraz członkom ich rodzin. Ogłoszenie konkursu planuje się do końca października 2015 r., jednakże dokładny termin ogłoszenia otwartego konkursu ofert uzależniony jest od daty wejścia w życie nowego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, nad którym w chwili kończenia prac nad Programem współpracy trwały prace w Departamencie Legislacyjnym. Rozporządzenie to będzie również określać tryb powoływania komisji konkursowej oceniającej oferty.

Powoływanie komisji

W obecnie obowiązującym rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 lutego 2014 r. w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej (Dz.U. poz. 189) sposób powoływania komisji konkursowych reguluje par. 8, w myśl którego w celu przeprowadzenia konkursu ofert i dokonania wyboru najkorzystniejszych ofert Minister Sprawiedliwości w terminie 14 dni od dnia zamieszczenia ogłoszenia o konkursie ofert w Biuletynie Informacji Publicznej powołuje komisję konkursową w składzie co najmniej trzech osób oraz wyznacza jej przewodniczącego. Członkami komisji nie mogą być osoby, które

- pozostają w związku małżeńskim albo w stosunku pokrewieństwa lub powinowactwa w linii prostej, pokrewieństwa lub powinowactwa w linii bocznej do drugiego stopnia albo są związane z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli z podmiotem składającym ofertę, jego pełnomocnikiem lub członkami jego władz, albo pozostają we wspólnym pożyciu z podmiotem składającym ofertę, jego pełnomocnikiem lub członkami jego władz, a także te, które
- w okresie trzech lat przed dniem ogłoszenia konkursu ofert pozostawały w stosunku pracy lub zlecenia z podmiotem składającym ofertę albo były członkami jego władz.

Zasady te są jednolite dla konkursów organizowanych w ramach Funduszu zarówno przez Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka, jak i przez Departament Wykonywania Orzeczeń i Probacji.

Norweski Mechanizm Finansowy

W chwili kończenia prac nad Programem współpracy nie planowano na 2016 rok przekazywania środków organizacjom pozarządowym na zasadzie konkursów ofert na realizację zadań publicznych.

Środki unijne. PO WER

W chwili kończenia prac nad Programem współpracy nie był jeszcze znany harmonogram konkursów na zadania realizowane w roku 2016 przez organizacje pozarządowe w ramach środków Programu Operacyjnego Wiedza-Edukacja-Rozwój w części, w której instytucją pośredniczącą jest Ministerstwo Sprawiedliwości, ani dokładna kwota, która zostanie przeznaczona na tego rodzaju dotacje.

SPOSÓB OCENY REALIZACJI PROGRAMU

Oceny realizacji programu współpracy dokonuje po zakończeniu okresu obowiązywania programu Departament Strategii i Funduszy Europejskich Ministerstwa Sprawiedliwości (DSF). DSF do dnia 30 kwietnia 2017 roku przygotowuje raport z realizacji programu w roku 2016. Podczas prac nad tworzeniem raportu DSF będzie korzystać z dostępnych form i metod konsultowania oceny z organizacjami pozarządowymi.

Raport z realizacji programu współpracy zostanie opublikowany na stronie BIP Ministerstwa Sprawiedliwości.

SPOSÓB TWORZENIA PROGRAMU ORAZ PRZEBIEG KONSULTACJI PROJEKTU PROGRAMU

Proces powstawania Programu współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2016 zapoczątkowany został na przełomie lat 2014 i 2015. 17 grudnia 2014 roku Minister Sprawiedliwości podpisał list intencyjny w sprawie udziału Ministerstwa Sprawiedliwości w realizowanym przez Ogólnopolską Federację Organizacji Pozarządowych projekcie „Programy dla zmiany”, którego celem było wypracowanie założeń do programów współpracy czterech ministerstw z organizacjami pozarządowymi.

Po rozpoczęciu realizacji projektu, do końca marca 2015 roku, zrekrutowano Zespół ds. Programu współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi. W jego skład weszło łącznie 12 osób – sześciu przedstawicieli Ministerstwa Sprawiedliwości i sześciu przedstawicieli organizacji pozarządowych²⁶⁾.

²⁶⁾ Pełna lista osób zaangażowanych w prace Zespołu zostanie opublikowana w finalnej wersji dokumentu.

Zespół ds. Programu współpracy do momentu przedstawienia dokumentu do konsultacji publicznych odbył trzy jednodniowe spotkania oraz dwa warsztaty wyjazdowe, podczas których wypracowywano założenia i treść programu współpracy.

22 czerwca 2015 roku Program współpracy został skierowany do uzgodnień wewnętrznych w Ministerstwie Sprawiedliwości.

10 lipca 2015 roku Program współpracy został skierowany do konsultacji publicznych – zamieszczono go na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości, wysłano do wszystkich podmiotów znajdujących się na liście konsultacyjnej Ministerstwa prowadzonej przez Departament Strategii i Funduszy Europejskich, a także zamieszczono na portalach, takich jak: konsultacje.gov.pl, ngo.pl, stacja-konsultacja.pl czy mamzdanie.org.pl.

W wyniku konsultacji wpłynęły uwagi i stanowiska zgłoszone łącznie przez 20 podmiotów. Swoje uwagi niezależnie od tego przedstawiły też dwie osoby fizyczne. W ramach konsultacji za pośrednictwem portalu stacja-konsultacja.pl wpłynęło łącznie 22 uwagi, z których większość miała charakter techniczny bądź redakcyjny.

Po zakończeniu konsultacji Zespół ds. Programu współpracy spotkał się ponownie 30 września 2015 roku w celu zaakceptowania kształtu Programu po uwzględnieniu uwag wynikających z konsultacji wewnętrznych i zewnętrznych.

Program został podpisany przez Ministra Sprawiedliwości Borysa Budkę w Warszawie 14 października 2015 roku podczas międzynarodowej konferencji dotyczącej współpracy pomiędzy instytucjami przestrzeni sprawiedliwości a organizacjami pozarządowymi.

Skład Zespołu ds. Programu współpracy

W pracach powołanego w ramach projektu „Programy dla zmiany” Zespołu, który opracowywał niniejszy dokument brały udział następujące osoby:

Marek Solon-Lipiński – koordynator zespołu	Ministerstwo Sprawiedliwości – Departament Strategii i Funduszy Europejskich
Filip Czernicki	Fundacja Uniwersyteckich Poradni Prawnych
Anna Gnys	Ministerstwo Sprawiedliwości – Departament Sądów, Analiz i Organizacji Wymiaru Sprawiedliwości
Filip Gołębiewski	Fundacja Court Watch Polska
Marta Grabek-Niekraszewicz	Krakowskie Forum Organizacji Społecznych KraFOS
SSR Dorota Jakubiec	Ministerstwo Sprawiedliwości – Departament Wykonywania Orzeczeń i Probacji
SSR Hanna Kaflak-Januszko	Stowarzyszenie Sędziów Polskich Iustitia
SSO Jolanta Korwin-Piotrowska	Stowarzyszenie Sędziów Polskich Iustitia
Tomasz Królak	Ministerstwo Sprawiedliwości – Departament Legislacyjny
dr Marzena Kruk	Ministerstwo Sprawiedliwości – Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka
Jakub Michalski	Ministerstwo Sprawiedliwości – Departament Strategii i Funduszy Europejskich
Małgorzata Mroczek	Fundacja Pomoc Potrzebującym
Bartosz Pilitowski	Fundacja Court Watch Polska
dr Jarosław Ruszewski	Centrum Aktywności Społecznej PRYZMAT
Barbara Rytka	Ministerstwo Sprawiedliwości – Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka
Marta Skrodzka	Fundacja Uniwersyteckich Poradni Prawnych
SSO Maciej Strączyński	Stowarzyszenie Sędziów Polskich Iustitia
dr Małgorzata Wenclik	Fundacja Centrum Inicjatyw na Rzecz Społeczeństwa
Paulina Wiśniewska	Ministerstwo Sprawiedliwości – Departament Zawodów Prawniczych i Dostępu do Pomocy Prawnej

Wykaz istotnych terminów

Przestrzeń sprawiedliwości²⁷⁾

Pojęcie przestrzeni sprawiedliwości wprowadza na polski grunt Strategia Modernizacji Przestrzeni Sprawiedliwości w Polsce na lata 2014–2020. Jednocześnie Strategia jest jedną z podstaw do przyjęcia niniejszego Programu współpracy. W Strategii przyjęto założenie, że rozwiązywanie problemów obywatela w relacji z systemem prawa wymaga kompleksowego, szerokiego podejścia. Stąd decyzja, aby strategia, której celem jest poprawa sytuacji obywatela w dochodzeniu jego praw, obejmowała szeroki zakres instytucji i podmiotów.

Pojęcie przestrzeni sprawiedliwości nawiązuje treścią do określenia pojawiającego się w dokumentach Unii Europejskiej (m.in. art. 3 ust. 2 Traktatu o Unii Europejskiej; Tytuł V, art. 67–68 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej). Poprzez przestrzeń sprawiedliwości rozumie się tam taki stan, w którym obywatele jakiegokolwiek państwa członkowskiego mają tak samo łatwy dostęp do sądów w pozostałych państwach członkowskich, jak w swoim rodzimym państwie. Warunkiem funkcjonowania takiej przestrzeni jest ścisła współpraca pomiędzy instytucjami wymiaru sprawiedliwości, organami ścigania i innymi instytucjami z ich otoczenia ze wszystkich państw Unii. Obszar sprawiedliwości powinien być oparty na zasadzie przejrzystości i demokratycznej kontroli oraz dialogu ze społeczeństwem obywatelskim, co przyczyni się do wzrostu akceptacji i wsparcia ze strony obywateli.

Strategia zakłada, że uzyskanie efektu w postaci łatwiejszego dostępu do sprawiedliwości w Polsce musi być oparte na tych samych założeniach, które odniesiono do przestrzeni europejskiej: konieczność istnienia opartej na wspólnych celach współpracy pomiędzy instytucjami występującymi w przestrzeni sprawiedliwości w obrębie państwa polskiego, a także na rozbudowanym dialogu obywatelskim przyczyniającym się do wzrostu zaufania w obrębie przestrzeni sprawiedliwości.

Strategia wyróżnia istnienie podmiotów przestrzeni sprawiedliwości oraz interesariuszy w przestrzeni sprawiedliwości. Podmioty strategii zostały wyodrębnione na podstawie art. 24 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej. Według ustawy, dział sprawiedliwości obejmuje sprawy sądownictwa (z uwzględnieniem zasady niezawisłości sędziowskiej), prokuratury, notariatu, adwokatury i radców prawnych oraz tłumaczy przysięgłych. Ministrowi właściwemu do spraw sprawiedliwości podlega Centralny Zarząd Służby Więziennej. Dział sprawiedliwości obejmuje także wykonywanie kar oraz środków wychowawczych i środka poprawczego orzeczonego przez sądy oraz sprawy pomocy postpenitencjarnej.

Grupa interesariuszy przestrzeni sprawiedliwości jest również grupą różnorodną. W jej skład wchodzi zarówno przedstawiciele instytucji publicznych, jak i sektora pozarządowego. Wśród instytucji publicznych wyróżnić można organy ścigania, instytucje, które zarządzają szeroko pojętą sferą edukacji publicznej, czy samorząd terytorialny. Wśród organizacji niepublicznych można wymienić samorządy, związki i organizacje zawodowe, czy wreszcie reprezentujące perspektywę obywatelską organizacje pozarządowe.

Organizacja prowadząca działalność pożytku publicznego²⁸⁾

Działalnością pożytku publicznego jest działalność społecznie użyteczna, prowadzona przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych określonych w ustawie o pożytku publicznym i o wolontariacie.

Działalność pożytku publicznego może być prowadzona także przez:

- 1) osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego;
- 2) stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego;
- 3) spółdzielnie socjalne;
- 4) spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz.U. z 2014 r. poz. 715), które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników.

Sfera zadań publicznych, których realizacja stanowi działalność pożytku publicznego, obejmuje zadania w zakresie:

- 1) pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób;
 - 1a) wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- 2) działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- 3) działalności charytatywnej;
- 4) podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej;
- 5) działalności na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego;
- 6) ochrony i promocji zdrowia;
- 7) działalności na rzecz osób niepełnosprawnych;
- 8) promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy;
- 9) działalności na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn;

²⁷⁾ Strategia Modernizacji Przestrzeni Sprawiedliwości w Polsce na lata 2014–2020, Warszawa 2014.

²⁸⁾ Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2014 r. poz. 1118).

- 10) działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym;
- 11) działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości;
- 12) działalności wspomagającej rozwój techniki, wynalazczości i innowacyjności oraz rozpowszechnianie i wdrażanie nowych rozwiązań technicznych w praktyce gospodarczej;
- 13) działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych;
- 14) nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania;
- 15) wypoczynku dzieci i młodzieży;
- 16) kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego;
- 17) wspierania i upowszechniania kultury fizycznej;
- 18) ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego;
- 19) turystyki i krajoznawstwa;
- 20) porządku i bezpieczeństwa publicznego;
- 21) obronności państwa i działalności Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
- 22) upowszechniania i ochrony wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji;
- 23) ratownictwa i ochrony ludności;
- 24) pomocy ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą;
- 25) upowszechniania i ochrony praw konsumentów;
- 26) działalności na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami;
- 27) promocji i organizacji wolontariatu;
- 28) pomocy Polonii i Polakom za granicą;
- 29) działalności na rzecz kombatantów i osób represjonowanych;
- 30) promocji Rzeczypospolitej Polskiej za granicą;
- 31) działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka;
- 32) przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym;
- 33) działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3, w zakresie określonym w pkt. 1–32.

Organizacja pożytku publicznego²⁹⁾

Organizacją pożytku publicznego może być organizacja pozarządowa oraz podmiot wymieniony w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 4 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. Nr 96, poz. 873), z zastrzeżeniem art. 21 ustawy, tj. osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego; spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz.U. Nr 127, poz. 857, z późn. zm.), które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników.

Ww. organizacja, aby uzyskać status organizacji pożytku publicznego, musi spełniać łącznie następujące wymagania:

- prowadzi działalność pożytku publicznego na rzecz ogółu społeczności lub określonej grupy podmiotów, pod warunkiem że grupa ta jest wyodrębniona ze względu na szczególnie trudną sytuację życiową lub materialną w stosunku do społeczeństwa;
- może prowadzić działalność gospodarczą wyłącznie jako dodatkową w stosunku do działalności pożytku publicznego;
- nadwyżkę przychodów nad kosztami przeznacza na działalność pożytku publicznego;
- posiada statutowy kolejalny organ kontroli lub nadzoru, odrębny od organu zarządzającego i niepodlegający mu w zakresie wykonywania kontroli wewnętrznej lub nadzoru;
- posiada statut, w którym przewidziane są ograniczenia dotyczące wykorzystywania majątku organizacji oraz dokonywania zakupów od podmiotów związanych z członkami organizacji;
- podlega wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego;
- sporządza roczne sprawozdanie merytoryczne ze swojej działalności oraz podaje je do publicznej wiadomości w sposób umożliwiający zapoznanie się z tym sprawozdaniem przez zainteresowane podmioty;
- sporządza i ogłasza roczne sprawozdanie finansowe także wówczas, gdy obowiązek jego sporządzenia oraz ogłoszenia nie wynika z przepisów o rachunkowości;
- zamieszcza zatwierdzone wyżej wymienione sprawozdania na stronie internetowej urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.

Organizacja strażnicza³⁰⁾

Organizacja strażnicza to organizacja prowadząca działania strażnicze. Działania strażnicze to nazwa, której używa się do opisu bardziej systematycznych działań w zakresie kontroli społecznej. O kontroli społecznej mówimy w zasadzie w każdym przypadku, gdy obywatele interesują się tym, jak działa władza. W działaniach strażniczych zakłada się istnienie stałego zainteresowania i systematycznego badania jakiegoś tematu lub instytucji, czyli monitoringu. Celem działań strażniczych jest poprawianie funkcjonowania administracji i podnoszenie poziomu odpowiedzialności i zgodności z prawem działań wszelkich władz. Sprawdzenie, jaka jest rzeczywistość w obszarze zainteresowania strażników, jest niezbędnym, ale też zaledwie wstępnym działaniem. Chodzi o to, aby po stwierdzeniu ewentualnych problemów podejmować działania naciskające na władze i administrację, by wprowadziły niezbędne korekty i zmiany poprawiające sytuację.

²⁹⁾ <http://www.pozytek.gov.pl/OPP,-,co,to,jest,899.html>

³⁰⁾ <http://watchdogportal.pl/czesto-zadawane-pytania/>

Lista konsultacyjna i generator wniosków

Istnienie listy konsultacyjnej w Ministerstwie Sprawiedliwości określa zarządzenie w sprawie prowadzenia prac legislacyjnych w Ministerstwie Sprawiedliwości z dnia 10 września 2015 r. Lista jest dokumentem zawierającym dane na temat organizacji i instytucji zainteresowanych procesami zachodzącymi w Ministerstwie. Docelowo lista konsultacyjna będzie miała charakter interaktywny. Zainteresowane organizacje będą mogły dopisać się do niej za pośrednictwem formularza na stronie www. Jednocześnie lista będzie zarządzana z poziomu narzędzia informatycznego, które będzie przy tym pełnić funkcję generatora wniosków o dotacje w ramach konkursów realizowanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości. Nie oznacza to, że lista ograniczona będzie jedynie do tych organizacji, które aplikują do Ministerstwa o dotacje. Oznacza to jedynie, że do zarządzania obydwoma procesami Ministerstwo zamierza wykorzystywać to samo narzędzie informatyczne.